



BEYKENT
ÜNİVERSİTESİ

25. yıl

V. ULUSLARARASI TERÖRİZM VE GÜVENLİK KONFERANSI



DOĞUŞ
ÜNİVERSİTESİ
Burası senin doğuşun.

25
YIL 1997

Beykent Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
V. Uluslararası Terörizm ve Güvenlik
Konferansı Bildiri Kitabı

V. Conference on International
Terrorism and Security
Proceeding Book

e-ISBN: 978-975-6319-76-5

Yayın no: 173

Editörler:

Atahan Birol KARTAL
Çiğdem YILDIZ ÇAKAN

YAYIN HAKLARI

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında yayınevinden izin alınmadan çoğaltılamaz, yayınlanamaz ve dağıtılamaz.

V. ULUSLARARASI TERÖRİZM VE GÜVENLİK KONFERANSI /
V. CONFERENCE ON INTERNATIONAL
TERRORISM AND SECURITY

DÜZENLEME KURULU

- Doç. Dr./ Assoc. Prof. Pınar ŞENİŞİK ÖZDABAK
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Atahan Birol KARTAL
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Kemal OLÇAR
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. İlhami B. DEĞİRMENCİOĞLU
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Ayşe Ezgi GÜRCAN
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Levent DEMİRELLİ
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Ülke Evrim UYSAL
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Mustafa KARAHÖYÜK
- Arş. Gör./ R. Asst. Erdal BAYRAKTAR
- Arş. Gör./ R. Asst. Taylan Özgür ÜRESİN
- Arş. Gör./ R. Asst. Çiğdem YILDIZ ÇAKAN
- Arş. Gör./ R. Asst. Kinem TOKDEMİR
- Arş. Gör./ R. Asst. Azade Safiye ERYİĞİT
- Arş. Gör./ R. Asst. Üstüner Okan ÇINAR

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

- Prof. Dr./ Prof. Otmar HÖLL
- Prof. Dr./ Prof. Ali Vahit TURHAN
- Prof. Dr./ Prof. Barış ÖZDAL
- Prof. Dr./ Prof. Gülden AYMAN
- Prof. Dr./ Prof. Gonca TELLİ
- Prof. Dr./ Prof. Kamil USLU
- Prof. Dr./ Prof. Heinz GÄRTNER
- Prof. Dr./ Prof. Hikmet KIRIK
- Prof. Dr./ Prof. Levent ÜRER
- Prof. Dr./ Prof. Mesut Hakkı CAŞIN
- Prof. Dr./ Prof. Mithat BAYDUR
- Prof. Dr./ Prof. Ragıp Kutay KARACA
- Prof. Dr./ Prof. Yaşar ONAY
- Prof. Dr./ Prof. Mitko BOGDANOSKI
- Prof. Dr./ Prof. Wang LI
- Prof. Dr./ Prof. Armağan GÖZKAMAN
- Prof. Dr./ Prof. Zeki Gültekin SÜMER
- Prof. Dr./ Prof. Gültekin YILDIZ
- Doç. Dr./ Assoc. Prof. Pınar ŞENİŞİK ÖZDABAK
- Doç. Dr./ Assoc. Prof. Mert GÖKIRMAK
- Doç. Dr./ Assoc. Prof. Mehmet Cem OĞULTÜRK
- Doç. Dr./ Assoc. Prof. Pınar BAL
- Doç. Dr./ Assoc. Prof. Güngör ŞAHİN
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Naci YILMAZ
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Görkem TANRIVERDİ ŞEYŞANE
- Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. İtir TOKSÖZ BULLENS
- Dr. Giovanni ERCOLANI

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

KISALTMALAR / ABBREVIATION LIST	5
GİRİŞ/ INTRODUCTION	6
1. KONFERANSIN HEDEFLERİ / AIMS OF THE CONFERENCE	6
2. KONFERANSIN YÖNTEMİ/ METHOD OF THE CONFERENCE	6
3. KONFERANS KATILIMCILARININ SUNUMLARI/ PRESENTATION OF THE PARTICIPANTS	6
3.1. Doç Dr./ Assoc. Prof. Mehmet Cem OĞULTÜRK	6
3.2. Dr. Öğr. Görevlisi /Lecturer Ali GÖK- Dr. Arş. Gör./Research Asst. Çağla MAVRUK CAVLAK	8
3.3. Av. Dr./ Atty. Dr. Oktay ALTUN	9
3.4. Bağımsız Araştırmacı (Dr.)/ Independent Researcher (Phd) Erdal Düzdaban	12
3.5. Doç Dr./ Assoc. Prof. Dr.Serkan YENAL	14
3.6. Dr. Öğ. Üyesi/ Asst. Prof. Ayfer GENÇ YILMAZ	16
3.7. Uzman/ MA Timuçin ARSLAN	18
3.8. Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Gökhan AK	20
3.9. Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Güngör ŞAHİN	21
3.10. Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Görkem TANRIVERDİ ŞEYŞANE	22
3.11. Dr. Öğr. Üyesi/Asst. Prof Dr. Atahan Birol KARTAL	24
KAYNAKÇA	28

KISALTMALAR / ABBREVIATION LIST

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
USGS	: ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMDHS	: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
CEE	: Çin'in Orta ve Doğu Avrupa
DKC	: Demokratik Kongo Cumhuriyeti
EASTMED	: Doğu Akdeniz
ENPI	: European Neighborhood and Partnership Instrument
EYUCM	: Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi
FTF	: Foreign terrorist fighters
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
KKTC	: Kuzeye Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB	: Münhasır Ekonomik Bölge
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
IOM	: Organization for Migration
RF	: Rusya Federasyonu
Tfc	: trillion cubic feet
TPAO	: Türk Petrolleri Anonim Ortaklığı

GİRİŞ/ INTRODUCTION

1. KONFERANSIN HEDEFLERİ / AIMS OF THE CONFERENCE

Beykent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi tarafından düzenlenmiş olan “5. Uluslararası Terörizm ve Güvenlik Konferansı” alanın önde gelen araştırmacı, akademisyen ve profesyonellerini bir araya getirerek, katılımcıları/dinleyicileri Türkiye'nin güncel güvenlik sorunları, Doğu Akdeniz, Ege Denizi ve Karadeniz'deki güvenlik sorunları konularında bilgilendirmeyi hedeflemiştir.

The “5th International Conference on Terrorism and Security” organized by Beykent University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, brought together the leading researchers, academics and professionals in the field. It aimed to inform the participants/audience about the current security problems of Turkey, security problems in the Eastern Mediterranean, Aegean Sea and Black Sea.

2. KONFERANSIN YÖNTEMİ/ METHOD OF THE CONFERENCE

Konferansta, katılımcı akademisyen ve araştırmacıların hazırlamış oldukları sunumlar yer almıştır. Her araştırmacı, Türkiye'nin güncel güvenlik sorunları kapsamında ilgilendiği konuda sunum yapmış ve gelen soruları yanıtlayarak konferansa katkıda bulunmuştur.

Presentations prepared by participating academicians and researchers took place at the conference. Each researcher made a presentation on the topic of interest in Turkey's current security issues and contributed to the conference by answering the questions.

3. KONFERANS KATILIMCILARININ SUNUMLARI/ PRESENTATION OF THE PARTICIPANTS

Katılımcı sunumları yapılmış oldukları sıra ile eklenmiştir.

3.1. Doç Dr./ Assoc. Prof. Mehmet Cem OĞULTÜRK

ÇİN'İN BATI BALKANLARDA ARTAN ETKİSİ

Geçmişten bugüne Balkanlarda nüfuzunu artırmak ya da korumak isteyen jeopolitik aktörlerin başında Avrupa Birliği (AB), Rusya Federasyonu (Rusya), Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Türkiye gelmektedir. Çin ise bölgedeki varlığını Kuşak ve Yol girişimi ve 17+1 zirveleri sayesinde artırmak amacındadır. Çin'in, AB ve birçok Afrika ülkesinde uzun süredir kurduğu yakın ilişkilerin benzerini Balkan ülkeleri ile de kurmak istemesi gözlerin bu ülkelere çevrilmesine neden olmuştur. Balkanlar ve Çin, Soğuk Savaş dönemi sonrasında farklılaşan sosyalist yörüngelerin örnekleridir. Kırk yıla yaklaşan sosyalist piyasa reformlarının ardından, bugün Çin ikinci en büyük küresel ekonomi, dünyanın en büyük ihracatçısı, önde gelen bir küresel yatırımcı ve yabancı üreticiler için en çekici pazar haline gelmiştir. Ekonomik gücü Çin'in hedeflerini daha da büyümesine ve çıkarlarını maksimize edecek şekilde daha etkin ve müdahaleci bir dış politikaya doğru kaymasına yol açmıştır. Bu çerçevede planlanan ve 2013 yılında Kuşak ve Yol Girişimi'nin uygulamaya konulmasının ardından, ekonomik yatırımlar Çin'in dış politikasındaki temel araç vasfını kazanmıştır.

Küresel süper güç olma yolunda ilerleyen Çin'in, Balkan komünist devletleri Arnavutluk, Romanya ve Yugoslavya ile son 20 küsur yıl içinde bu kadar güçlü bağlar geliştirmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu bağlantıların güçlü olmasının nedeni Soğuk Savaş döneminde komünist bloğun içerisinde yer almasından kaynaklanmaktadır. Ancak bu ilişkilerin daha da gelişmesi Çin'in dünya siyasetinde güçlü bir aktör olarak artan öneminin bir yansımasıdır.

Çin hükümetinin, Balkanlar için özel bir bölgesel dış politika çerçevesi bulunmamaktadır. Bunun yerine Çin, Balkan ülkeleriyle esas olarak ikili düzeyde ilişki kurmaktadır. Yine de bu ikili ilişkilerin geliştiği bağlamı anlamak için, 17+1 mekanizmasının Çin'in Orta ve Doğu Avrupa (CEE) bölgesine kolektif yaklaşımının platformu olduğu çok taraflı seviyeyi hesaba katmak uygun olacaktır. Batı Balkan ülkelerinden beşi (Bosna Hersek, Karadağ, Arnavutluk, Sırbistan ve Kuzey Makedonya) ve AB üyesi Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri 17+1 mekanizmasının üyeleridir. Çin, bağımsız bir devlet olarak tanımadığı Kosova ile hiçbir diplomatik ilişki yürütmeye ise devam etmekte kararlı görünüyor.

Çin'in Balkanlarda varlığını artırması, altyapı finansmanının merkezi bir rol oynadığı gelişmekte olan ülkelerle olan etkileşimine benzemektedir. Bir bakıma, Çin ile Batı ülkeleri arasındaki ilişkiler, Çin'in gelişmekte olan ülkelere yaklaşımı ile Avrupa Birliği üye ülkeleriyle etkileşimini birleştiren melez bir yapı oluşturması olarak değerlendirilebilir. Güney-Doğu Avrupa'ya yaklaşımında, diğer birçok bölge gibi Çin'in resmi söylemi, eşitliği ve karşılıklı yarar sağlayan ekonomik etkileşimi vurgulayarak dikkatleri değerlerden ve siyasetten uzaklaştırıyor. Ancak Çin, Balkan ülkelerinde siyasi olmaktan çok ekonomik bir aktör olmasına rağmen, ikili ilişkilerde siyasi boyut da rol oynuyor. Çin-Arnavutluk diplomatik bağları 1960'larda çok yakınken, Soğuk Savaş ve Yugoslavya'nın dağılmasından sonra Sırbistan, Çin'in bölgedeki birincil diplomatik ortağı olarak ortaya çıktı. Sırbistan, Xi Jinping'in Çin devlet başkanı sıfatıyla (Haziran 2016'da) ziyaret ettiği tek Balkan ülkesidir.

Çin, genel olarak bölge sorunlarında tarafsız pozisyonda kalmayı yeğliyor. Balkan ülkeleri de genellikle Tayvan ile siyasi ilişki kurmaktan kaçınarak "Tek Çin" politikasına bağlı kalırken, Sincan, Hong Kong ve Güney Çin Denizi gibi diğer konularda ise Çin'i ne ölçüde destekledikleri belirsizliğini sürdürmeye devam etmektedir. Balkan ülkelerinin şimdiye kadar Çin'in ekonomik veya diplomatik desteği karşılığında siyasi ödün vermeye pek istekli olmadıkları, Çin'den de bu konuda diplomatik bir baskı olduğuna dair bir kanıt bulunmadığı söylenebilir.

Çağdaş Çin-Balkan ilişkileri, Çin'in Sovyetler Birliği ile mevcut düşmanca ilişkisinin bir kolunu oluşturmuş ve Çin liderleri muhalif Balkan komünist devletlerine verdikleri destekleri, Sovyet tehdidine karşı koymanın aracı olarak görmüşlerdir. Balkan bağları aynı zamanda Çin'in uluslararası sistemi dönüştürmek için küçük ve orta ölçekli devletlerle iş birliğine yönelik önemli dış politika temasının somut bir örneğidir. Ekonomik kriz gibi çeşitli sebeplerle Balkanlar'daki varlığı azalan güçlerin boşluğunu Çin özellikle altyapı girişimleriyle doldurmaktadır. Çin bölgenin birçok yerinde stratejik varlıklar kazanmaya başlamıştır. Çin yatırımlarının odak noktası altyapı, enerji, doğal kaynaklardır. Çin, kısa zamanda aşırı büyümesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan enerji temini sorunu ve ihracat temelli ekonomik modelinin yol açtığı mali problemleri dünyanın birçok yerinde yaptığı girişimlerle çözmeye çalışmaktadır. Balkanlar'daki girişimler de bunun bir parçasıdır. Çin'i Balkanlar'daki yatırımlara iten ana faktörlerden birincisi, bölgedeki işgücü maliyetlerinin düşük olmasıdır. İkincisi ise, Avrupa Birliği üyesi olma potansiyeli taşıyan Balkan ülkeleri aracılığıyla Çin'in Avrupa'daki etkisini artırma düşüncesidir. Balkanlar'daki en etkin güç olan Avrupa Birliği ise Çin girişimlerini Avrupa Birliği'ndeki istikrarı ve birliği bölme girişimi olarak görmektedir.

Çin ve Balkan devletleri arasındaki en önemli unsurlardan biri Kuşak ve Yol girişimidir. 2013 yılında Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping, Çin ticaretini Asya, Afrika, Orta Doğu ve Avrupa ile direkt olarak birleştirmeyi amaçlayan büyük bir Avrasya stratejisi olan Kuşak ve Yol girişimi açıklamıştır. Girişimin jeo-ekonomik etkileri uzun vadeli olarak belirlenmiştir. Kuşak ve Yol girişimi ile Balkanlar, Çin için vazgeçilemez bir hale gelmiştir.

Çin'in Balkanlar'daki diğer önemli girişimi ise 17 + 1 iş birliğidir. 'Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri Zirvesi' olarak da adlandırılan girişim, Çin ile on bir Avrupa Birliği üyesi devlet ve beş Avrupa Birliği üyesi olmayan Balkan devleti arasındaki iş birliğini genişletmek için başlangıçta 16+1 olarak 2012 yılında Çin tarafından başlatılmış ve 2019 yılında Yunanistan'ın da katılımıyla 17+1'e dönüşmüştür. Çin açısından 17 + 1 zirvelerinin en önemli politik ve ekonomik hedefi Avrupa Birliği pazarına girerek Avrupa'daki çıkarlarını genişletmektir.

Çin'in Balkan ülkeleri ile ilişkisinin pragmatizme ve büyüyen ekonomik yatırımlar ile turizm, kültür ve eğitim bağlarına dayandığı görülmektedir. Çin'in Balkan devletleri ile angajmanı ve ilişkileri farklı tarihsel anlatılara dayanıyor, ancak Çin'in AB'nin arka bahçesinde güçlü bir aktör olarak varlığını artırması muhtemelen bu ülkelerin Avrupa entegrasyon sürecinin ilerlemesini zayıflatmak gibi hepsi için benzer bir sonucu yaratabilir. Bölge devletlerinin her birindeki Çin varlığı farklılıklar göstermektedir.

Bu çalışmada öncelikle Çin'in Balkan ülkeleri ile ilişkilerinin tarihsel gelişimi, müteakiben Kuşak Yol Girişimi ve 17+1 platformunun etkileri ile pandemi döneminde yaşananların incelenmesi amaçlanmıştır. Geçmişten bugüne Balkanlarda nüfuzunu artırmak ya da korumak isteyen jeopolitik aktörlerin başında Avrupa Birliği, Rusya Federasyonu, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye gelmektedir. Çin'in ise bölgedeki varlığını Kuşak ve Yol girişimi ve 17+1 zirveleri sayesinde artırmak istediği sonucuna varılmıştır.

3.2. Dr. Öğr. Görevlisi /Lecturer Ali GÖK- Dr. Arş. Gör./Research Asst. Çağla MAVRUK CAVLAK

NEW THREATS TO BORDER SECURITY AND RECONSIDERING TURKEY'S BORDER SECURITY POLICIES

In the post-Cold War era, new security threats have emerged and brought about changes in states' border security strategies. A transition has taken place from a state-centered military security approach of the Cold War era to a different security perspective in the face of new multifaceted threat types including international terrorism, illegal immigration, and organized crime among others. The transformation in the threat perceptions of the states, together with the effect of the securitization process has also brought about changes in who will provide security and how security will be provided. In this context, it is possible to say that the border security strategies of the states have also changed in line with the new security understanding. One of the most important concepts in the International Relations literature is 'border'. With the nation-states, the borders have been clarified and the areas of sovereignty have been formed. Borders are a form of spatial expression of authority and show the lines of sovereignty of states. According to this idea, which we can also call the traditional security approach, ensuring the security of the borders in order to protect the state's interests and sovereignty is a priority. According to this approach, maintaining its security within its borders is very crucial for the state.

With the end of the Cold War, the concept of security was redefined and the dimensions of the concept expanded. The Copenhagen and Aberystwyth schools have played important roles in redefining security and developing new dimensions of the concept. Especially the leading names of this school, Buzan, Waever and Wilde, brought a new perspective to security studies.

With the transformation of threats, border security has increased its importance in the new security approach. Ensuring border security facilitates control over threats such as illegal immigration, entry of unwanted people (terrorists, refugees, criminals, etc.) and smuggled substances (drugs, weapons, diesel, etc.), the spread of epidemics, and environmental pollution.

In this context, threats to Turkey's border security have been constantly evolving. While threats to Turkey's border security have changed throughout the history of the Republic in terms of both scope and dimensions, it can be argued that there has been a significant transformation in the understanding of politics and security mechanisms aimed at ensuring security at the borders. In the face of these new threats mentioned above, there has been a significant transformation in Turkey's border security strategies.

The Eastern Mediterranean region is geopolitically one of the most important regions for Turkey. The region has been the scene of regional problems in recent years which also threaten international security. The political uncertainties and security threats and challenges in the region have certainly led Turkey to focus on the Eastern Mediterranean border security policies. The instability in Syria has gradually turned into an uncontrollable and unmanageable regional crisis, which has shaken Turkey's border security paradigm and mechanism by introducing a series of new dynamics and creating serious security problems. The protection and security of the border has turned into a security vulnerability issue that is difficult to control, especially for Turkey as other countries located in the Middle East. The large migration movements arising from the Syrian crisis, the increasing diversity of foreign terrorist fighters (FTF) trying to join the civil war in Syria and the non-state armed actors in the Middle East can be mentioned as reasons of the above statement.

The manifestation of the new type of mass terror with the Arab Spring and especially with the internal conflicts in Syria in 2013 has become a direct challenge to Turkey's border security regime and has led Turkey to implement different border security policies. At the beginning of the Syrian internal conflicts, Turkey adopted a flexible border security policy and implemented open door policy towards Syrian refugees. The deepening of Syria's civil war and posing an internal security threat to Turkey have led Turkish decision-makers to adopt a new border security policy.

Since then, Turkey declared zero tolerance strategy to increase the security of the Syrian border as security threat posed by both the Syrian internal conflict intensified. During this period, Turkey introduced a border

security policy in which security priorities are at the top of the list and has also put into effect new security mechanisms to ensure border security. Due to the geographical structure and length of the southeastern border, which makes it difficult to control, technology-intensive new generation vehicles have started to be used more. Turkey also reconsidered the military dimension of its border security and put a series of military measures into effect to secure its Eastern Mediterranean border. Turkey continues to apply its open door policy but by putting in place more strict control mechanisms at the entrance of refugees.

This research explains how Turkey's border security strategies towards the Eastern Mediterranean have evolved since 2013 from the perspective of regional and global transformation of border security. The reasons behind the change in Turkey's border security are discussed, and the main parameters of Turkey's border security strategy as well as military and physical measures which have also been taken are examined by using content analysis.

Keywords: Border security, border security policies, new threats, Turkey.

3.3. Av. Dr./ Atty. Dr. Oktay ALTUN

GÜVENLİK SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE DEVLETLERİN SORUMLULUĞUNUN SINIRLARI VE ETKİSİ

Türkiye'nin de içinde bulunduğu coğrafyada süregelen istikrarsızlığı besleyen kaynakların başında devletlerin istikrarı bozan unsurlara sağladığı destek gelmektedir. Bu desteği durdurmak veya en azından olumsuz etkilerini azaltmak için, devlet desteğinin Uluslararası Hukuk (UH) kapsamında tanımını yapmak, devlet sorumluluklarının boyutlarını belirginleştirmek ve hukuksal tedbirlerin alınması için çözümler üretmek gerekmektedir. Özellikle devlet-dışı silahlı gruplar, devlet-dışı aktörler, özel askeri şirketler ve hatta terörist gruplara destek sağlayan devletlerin sorumluluğunun UH tarafından tam olarak belirlenmemiş olması istikrarı bozan en önemli unsurlar arasındadır. Devletlerin sorumluluğu konusunda Uluslararası mahkemelerin kararları ele alınarak, incelemenin uygulamaya katkı sağlaması da amaçlanmıştır. Bu noktada Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) Nikaragua v. ABD kararı (27 Haziran 1986) öne çıkmaktadır. Ceza yargılaması yapmakla görevli olup, görevi resmi olarak 31 Aralık 2017 tarihinde sona ermiş olmakla birlikte Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (EYUCM) Temyiz Dairesinin Tadic (15 Temmuz 1999) kararı da devletlerin sorumluluğu üzerine önemli tespitler içermektedir. UAD'nın kabul ettiği "etkin kontrol testi" tanımı, içerdiği yüksek eşik nedeniyle devletlerin sorumlu tutulabilmesini zorlaştırmaktadır. Diğer taraftan, bu eşığı düşüren EYUCM'nin kabul ettiği "genel kontrol testi" tanımı ceza yargılamasından kaynaklandığından devletlerin sorumluluğunda uygulanabilir olmamakla eleştirilmektedir. Gelişen teknoloji ve otonom silah sistemleri ile silahların uzaktan kontrol edilebilmesi mümkün hale gelmiştir. Bu nedenle, yüksek teknoloji ürünü silahları satan devletlerin sorumluluklarının satıştan sonra bittiğini söylemek gerçeğe uygun düşmemektedir. Gelişen teknoloji ve yeni silah sistemlerinin özellikleri göz önüne alınarak devletlerin sorumluluklarını belirleyen çerçevenin UH tarafından yeniden belirlenmesi, belirtilen güvenlik sorunlarının çözümüne büyük katkı sağlayacak niteliktedir. Teknolojik gelişmelerle uyumlu ve her olayın özelliklerine uygun makul kriterleri içermesi gerektiğinden, yeniden belirlenmesi önerilen bu çerçevenin "makul kontrol testi" olarak adlandırılabilir bir temele dayanması gerektiği değerlendirilmelidir. Sonuç olarak, önerilen böyle bir çerçevenin uygulanır hale gelmesiyle birlikte güvenlik sorunlarının çözümünde aşama kaydedileceği öngörülmektedir.

Türkiye'nin hayati çıkarlarının bulunduğu Irak, Suriye ve Libya coğrafyasında devlet-dışı silahlı gruplar, devlet-dışı aktörler, özel askeri şirketler ve hatta terörist gruplar rahatça dolaşabilmekte ve düzenledikleri saldırılarla istikrarı bozmaktadırlar (Sjöberg ve Warner, 2015: 7, Roberts ve Sivakumaran, 2012: 109, Bilkova, 2015: 70). UH'de devletlerin bu gruplara destek vermesini önleyecek yeterli düzenleme bulunmamaktadır (Holder v. HLP Kararı, 2010, ABD Federal kayıtları, 1997: 52650). Bu durum özellikle devlet-dışı silahlı gruplara sağlanan devlet desteğinin devam etmesine sebep olmaktadır – (Reynolds, 2019: 6, Marten, 2019: 194, Black Water'la Kirli İşbirliği, 2013).

Bu bildiride, bir devletin fiili veya hukuki organı olmayan devlet-dışı silahlı grupları destekleyen devletlerin

hukuki sorumluluğu incelenmiştir. Nikaragua, kendisine saldırılar düzenleyen devlet-dışı silahlı grupları destekleyen ABD aleyhine UAD başvurmuştur. UAD “etkin kontrol testi” ölçütünü uygulamış ve ABD’nin sorumlu olmadığına hükmetmiştir (Nikaragua Kararı, 1986: 55).

Diğer taraftan, Bosna-Hersek’teki silahlı çatışmalarda devlet-dışı Bosnalı Sırp Güçlerine Sırbistan tarafından destek sağlanmıştır. Sırbistan’ın sağladığı destekle Bosnalı Sırp Güçlerinin işlediği UH’a aykırı suçlar nedeniyle EYUCM tarafından ceza yargılamaları yapılmıştır. Bunlardan Sırp sanık Dusko Tadic davasında Temyiz Dairesi “genel kontrol testi” olarak tanımlanan yeni bir ölçütü kabul etmiş ve cezalandırılmasına karar vermiştir (Tadic Kararı, 1999: 68-69).

Gelişen teknoloji ile otonom silah sistemleri ve siber güvenlik önemli hale gelmiş, teknolojik gelişmelerin getirdiği yeni durumlar karşısında yukarıda belirtilen iki ölçüt yetersiz kalmıştır (Boulain ve Verbruggen, 2017: 89). Siber saldırılardan kaynaklanan devlet sorumluluğunda genel kanun-özel kanun ayırımından hareketle önerilen “kontrol ve yetenekler testi” ölçütü yeterli olmamıştır (Stockburger, 2017: 3, 10-13, Taslak Maddeler, 2001: 140). Geniş kapsamlı, teknolojik gelişmelerle uyumlu ve gerçeğe uygun sonuçlara erişimi sağlayacak makul kriterler içermesi, her olayın özelliğine göre uygulanabilecek olması itibarıyla “makul kontrol testi” olarak tanımlanan yeni bir ölçütün önerilmesi ve değerlendirilmesi gerekli hale gelmiştir.

Bu bildiriye devletlerin sorumluluğunu belirleyen UAD ve EYUCM’nin kararları karşılaştırılmış ve teknolojik gelişmeler dikkate alınarak devletlerin sorumluluğu konusunda akla ve bilimsel temele dayalı yeni bir ölçüt değerlendirilmek üzere çözüm önerisi olarak sunulmuştur.

Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Hukuk Komisyonu (UHK) tarafından hazırlanan ve BM Genel Kurulu’na sunulan devletlerin sorumluluğuna dair 2001 tarihli “Taslak Maddeler” içerdiği yorumlar ve UAD’nin kararlarına dair değerlendirmelerle konuya ışık tutmaktadır (Taslak Maddeler, 2001: 35, Korfu Kanal Davası, 1949: 18, Tahran Davası, 1980: 31, 36-37).

UAD’nin kararlarından ise özellikle Nikaragua v. ABD kararı öne çıkmaktadır. UAD bu kararda “kontralar” olarak tanımlanan (Nikaragua Kararı, 1986: 11) devlet-dışı silahlı grubun Nikaragua’ya yönelik saldırılarından ABD’yi sorumlu tutmamıştır. Kararda kontralara ABD tarafından büyük parasal destek sağlandığı, eğitildiği, donatıldığı, silahlandırıldığı ve organize edildiği hususunun kesin olduğu belirtilmiştir (Nikaragua Kararı, 1986: 55). Yüksek düzeydeki bağlılığın kontralar üzerinde UH ihlallerini oluşturan fiillerin icrasını yönettiği veya kontraları bu fiillere zorladığı anlamına gelmeyeceği vurgulanmıştır (Nikaragua Kararı, 1986: 52). Daha sonra UAD, ihlallere konu fiillerden sorumlu tutulabilmesi için bu fiillerin icrası anında ABD’nin “failler üzerinde doğrudan etkisi ve etkin kontrolünü” şart koşmuştur (Cryer, 2012: 1060, Taslak Maddeler, 2001: 47-48). Bu şartlar “etkin kontrol testi” olarak tanımlanmış ve devletlerin sorumluluğunun belirlenmesinde temel ölçüt olarak kullanılmaya başlanmıştır.

UAD, bu ölçütü 19 Aralık 2005 tarihli Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DKC) v. Uganda davasında uygulamış, isyancı gruplar dahil tüm aktörlerin ihlallerinden Uganda’yı sorumlu tutmuştur (Uganda Davası, 2005: 67). 26 Şubat 2007 tarihli Bosna-Hersek v. Sırbistan ve Karadağ davasında da aynı ölçütü uygulayan UAD devlet-dışı silahlı grupların Srebrenica’daki soykırımı konu fiilleri nedeniyle Sırbistan’ı sorumlu tutmamıştır (Stockburger, 2017: 5, Soykırım Davası, 2007: 162, 165, 167-168, 171). Bu ölçüte dayanan söz konusu kararların uluslararası toplumun vicdanına uymadığı ve benzer ihlallerin yaşanmasını caydırıcı olmadığı değerlendirilmektedir.

Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin Devletlerin Sorumluluğu ile İlgili Kararı: Bosna-Hersek’te Bosnalı Sırp Güçlerin Boşnaklara karşı işlediği ağır suçlar nedeniyle EYUCM Sırp Dusko Tadic hakkında ceza yargılaması yapmıştır. Yargılama aşamalarında Temyiz Dairesi öncelikle mahkemenin görevi yönünden çatışmanın uluslararası silahlı çatışma olup olmadığını araştırmıştır (EYUCM Statüsü, 2009: 5, Tadic Kararı, 1999: 37). Bu araştırmada Bosnalı Sırp Güçleri ile Sırbistan arasındaki bağlantı ve kontrolün niteliği önem kazanmıştır (Tadic Kararı, 1999: 35). Sırbistan’ın Bosnalı Sırp Güçleri üzerindeki bağlantısı, etkisi ve kontrolünün boyutu maaş ödemeleri, kıyafet ve teçhizat gibi desteklerinden başka siyasi ve askeri hedeflerinin belirlenmesi, askeri hareketinin kontrolü ile saldırıların gerçekleştirilmesinde doğrudan talimat

almaya kadar uzanmıştır. Sırbistan'ın belirtilen desteğinin boyutu nedeniyle Temyiz Dairesi “genel kontrol testi” şeklinde tanımlanan yeni bir ölçüt ile belirtilen bağlantının bulunduğunu kabul ederek çatışmanın uluslararası silahlı çatışma olduğuna hükmetmiştir (Tadic Kararı, 1999: 38, 42, 67).

Bir devletin silahlı askeri gruba sağladığı parasal, eğitim ve donatım veya hareket desteğine ek olarak bu grubun eylemlerinin organizasyonunda, koordinasyonunda veya planlamasında rolü varsa, belirtilen grubun o devletin “fili devlet organı” olduğunun kabulü için UH tarafından gerek duyulan koşulların bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu kabul için devletin silahlı gruba ayrıca özel emir veya her bir harekatta talimat vermesinin gerekmediği vurgulanmıştır (Tadic Kararı, 1999: 62). Sonuç olarak, Temyiz Dairesi “genel kontrol testi” ölçütünü uygulayıp sanık Tadic'in atılı suçlardan cezalandırılmasına karar vermiştir (Tadic Kararı, 1999: 51). Bu kararla bir yandan çok yüksek eşik gerektiren “etkin kontrol testi” yerine daha düşük eşik sunan “genel kontrol testi” ölçütü benimsenmiş diğer yandan ağır ihlallerin failleri cezasız kalmadığından uluslararası toplumun vicdanı bir nebze rahatlatılmıştır (Taslak Maddeler, 2001: 48, Cryer, 2012: 1060, Ampriester, 2017: 1233).

Sonuç olarak; UAD'nın kabul ettiği “etkin kontrol testi” BM UHK'nun hazırladığı 2001 tarihli “Taslak Maddeler” 8. madde metninde esas alınmıştır. Buna karşın EYUCM Temyiz Dairesi “genel kontrol testi” şeklindeki başka bir ölçütü uygulamıştır. Siber saldırılarda sorumlu devletin belirlenmesinde “özel kanun” esas alınarak, ABD tarafından “kontrol ve yetenekler testi” şeklinde tanımlanan bir ölçüt sınırlı olarak kullanılmıştır (Stockburger, 2017: 14). UAD'nın ölçütü devletleri cezasız bırakırken EYUCM'nin ölçütü ceza yargılamasıyla ilgili olduğundan kabul görmemiş ve hukuksal sorun çözülememiştir.

Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte, satılan silahların takibi, kullanıldığı yer ve zaman ile hukuka aykırı sonuçlar doğuran fiillerde kullanılıp kullanılmadığının tespiti, otomatik hedef tanıma sistemleri, otonom silah sistemleri ile hedef ve silahların uzaktan kontrol edilebilmesinin mümkün hale gelmiştir. Bu gelişmeler ve mevcut ölçütlerin yetersizliği nedeniyle yeni bir ölçütün kullanılması gerekmektedir. Teknolojik gelişmelerle uyumlu ve hukuksal anlaşmazlığa konu olayın özelliklerine uyarlanabilecek bilime dayalı ve mantıklı kriterleri içeren, her bir fiil hakkında ayrı ayrı sebep-sonuç ilişkisi kuran bu ölçütün “makul kontrol testi” olarak adlandırılacağı ve devlet sorumluluğunun bu ölçüte göre belirleneceği değerlendirilmektedir.

Önerilen ölçütteki “makul” kavramının sağladığı esneklik hem farklı olaylara uygulanabilmesini hem de uygulanabilir hukuk kuralı bulunmayan bir durumda kural oluşturulabilmesini sağlayacaktır (Corten, 1999: 615, 617). Buna karşın, devletlerin makul kavramı üzerinde anlaşmaları zorlaşacağından bu kavramın uluslararası hukuk sisteminin gereklerine saygı duyan bir söylemle doğrulanması gerekli olacaktır (Corten, 1999: 619, 624). Dolayısıyla uygulamada hukuki söylem olarak “makul” kavramı ile bu söylemin uygulanacağı somut olgular arasındaki karşıtlıkların dengelenmesi önem kazanacaktır (Corten, 1999: 615). Bu nedenle anlaşmazlığı çözümlenecek yargı makamının uygulayacağı kriterlerin önceden belirlenmesiyle makul kavramının değişmez bir hukuk kavramı haline getirilmesi gerekmektedir.

“Makul kontrol testi” için kriterler belirlenirken Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi kapsamında yapılan yargılamalardaki “makul süre” değerlendirmesinde kullanılan kriterler örnek alınabilir (Corten, 1999: 621-622, 624). Bu kriterler incelendiğinde basit bir anlatımla “makul” kavramının “akılla yönetilen” demek olduğu anlaşılmaktadır (Kıta Sahanlığı Davası, 1982: 45-46).

Otonom silah sistemlerinde mevcut “otomatik hedef tanıma sistemi” (Boulain ve Verbruggen. 2017: 24-25) bu silahların kullanımındaki ihmali ortadan kaldırmakta, kontrolün coğrafi konumlandırma sistemine dayalı olması coğrafi anlamda hata yapılmasını neredeyse imkansız kılmakta, silahın istenmeyen coğrafyada kullanılması sınırlandırılmaktadır (Weapon Systems Handbook, 2021: 30, 153, 162, 230, 310, 352, 378, 390). O halde bu silahları vererek devlet-dışı silahlı grupları destekleyen devletlerin istemeleri halinde silahların belli coğrafya dışında kullanımını engelleme yeteneklerinin bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir.

Önerilen ölçütün “makul” tanımının ilk kriteri bu kavramın devletlerin ahlaki, etik ve politik yorumlarına değil, hukuki argümanlara dayanması, akıl ve mantıkla uyumlu olması gerektiğidir.

“Makul” tanımının diğerkriteri ise UAD’nın “Korfu Kanal Davası”nda kabul ettiği gibi (Korfu Kanal Davası, 1949: 18, 23), destek sağlayan devletin desteklediği devlet-dışı silahlı grubun her turlu faaliyetini, hedef seşimini, hareketlerini, iletişimini ve silahların kullanıldığı yeri teknolojik vasıtalarla bilmesi gerektiğinden, ihlale konu fiillerin icra edildiğini de “bilmesi gerektiğinin” kabulü gereklidir (Hathaway vd., 2017: 575). Bu kapsamda, “Tahran Davası”nda belirtildiği üzere destek sağlanan silahlı grubun UH’a aykırı fiillerini önlemek için destek sağlayan devlet tarafından gerekli önleyici adımların atılması gerektiği de kabul edilmelidir (Tahran Davası, 1980: 31-32).

Sonuç olarak, bu iki kriteri içeren “makul kontrol testi” uygulanmak suretiyle devlet-dışı silahlı gruplara destek veren, teknolojik silahlar sağlayan devletlerin UH ihlallerine konu fiilleri bilmedikleri ve engelleme yeteneklerinin bulunmadığını ispat edemedikleri sürece sorumlu tutulması mümkün olacaktır. Böylece istikrarsızlığı artıran devlet-dışı silahlı grupların UH’a aykırı fiilleri büyük oranda önlenebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Devlet sorumluluğu, uluslararası hukuk, etkin kontrol, genel kontrol, makul kontrol.

3.4. Bağımsız Araştırmacı (Dr.)/ Independent Researcher (Phd) Erdal Düzdaban

MIGRATION CRISIS IN EASTERN EUROPE UNDER RUSSIA’S CONTAINMENT POLICY

After the collapse of the Soviet Union, the bipolar world order turned into a unipolar world order. The balance between the powers and the search for new alliances emerged within the framework of the new world order. Both great powers and regional powers use all other foreign policy tools besides diplomacy to strengthen their positions. In this respect, Ukraine’s civil war after the North Atlantic Treaty Organization (NATO) accession negotiations, separatist activities in Donetsk and Luhansk, the annexation of Crimea to Russia, and irregular migration threaten the security of Europe in particular and the world in general. Russia’s containment policy increases instability in the EU and opens the door to new alliances considering Russia’s expansion to Syria and the Eastern Mediterranean, the conflict with Ukraine, the current irregular migration that has been facilitated by Belarus, and the increased energy prices in Europe, the US conflict with China. In this study, the possible security consequences of irregular migration movements that Eastern Europe face is examined within the framework of Russia’s containment policy, and the relationship between irregular migrations movements and Russia’s increasing expansion in the region is analyzed. The data was collected within the scope of the situation analysis at the beginning of the study and interpreted under the titles created.

Security issues that include migration in Eastern Europe became more visible and initiated to threaten regional security after the Russia annexed Crimea and Ukraine’s talks with NATO starting from 2014. As the situation continues, the consequences of the Belarusian elections led to a new crisis in the region. Lukashenko, who served as the first and last president of Belarus since the establishment of the office in 1994, has won the Belarusian Presidential Election with 80 percent of votes on 9 August 2020. This result was not welcomed by the EU and western powers due to Lukashenko’s suppression of dissidents. The relations among the EU, Western Powers, and Belarus have deteriorated after a Ryanair plane from Greece to Lithuania diversion to Belarus on 23 May 2021, and the ex-editor of the TheNexta group, Roman Protasevich’s detention. EU called this case a state of terrorism. Also, the UN civil aviation agency announced its investigation and the arrest of a journalist on board. After the UN Civil Aviation Agency’s announcement, Russian President Vladimir Putin praised closer ties between Russia and Belarus during talks with Alexander Lukashenko on 28 May 2021. EU introduced sanctions starting from June 2021 with the last fifth package of sanctions over continued human rights abuses and at the same time provided humanitarian aid. While the situation continues on sensitive balances in this way, Belarus has lifted the visa requirements for Iraqi citizens. Subsequently, the number of illegal migrants has increased at the Belarusian and Poland border.

The provisions and principles of the International Legal Framework promoted since the 1970s. The leading protocols were called Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea, and Air (2000) and the UN International Convention against Transnational Organised Crime and Palermo Protocols and its ratification

in 2003. The Protocol was approved to prevent and combat smuggling in persons, respect the Human Rights of smuggled migrants while setting up rules for investigation and prosecution, and promote cooperation.

The states were obliged to criminalize smuggling, cooperate to prevent smuggling, and strengthen border controls to detect smuggling and cooperate in return. In addition to that, the states enjoy bilateral or multilateral relations to have border control while allowing free trade and obeying human rights. In this context, the readmission agreement is a useful tool to arrange a legislative basis to readmit or remove the illegal migrants who have come from the territories of the contracting parties. Belarusian had a readmission agreement with the EU and were getting assistance accordingly. However, due to a new crisis, known migration, the situation changed dramatically. Despite Cooperation on borders with third countries financed through ENPI (European Neighborhood and Partnership Instrument), the EU has suspended the readmission treaty with Belarusian not to build camps and not share financial burdens of migrants at the Belarus-Poland border due to Belarusian's voluntarily position to support illegal immigration. Owing to these developments, the International Organization for Migration (IOM) has become a chief agency to cooperate with the current government on migration issues that the EU faces.

Notwithstanding the containment as a terminology first was introduced by US Diplomat George F. Kennan to stop further expansion of Soviet power, the containment policy was implemented in the Truman Doctrine of 1947, and in the Eisenhower Doctrine of 1957, which promised military and economic aid to the countries challenging communist expansion. After the cold war, Vladimir Putin mentioned the containment policy on 18 March 2014 during the addressing officials and public for the annexation of Crimea and Sevastopol city. Putin pointed out that in 2014 '...In short, we have every reason to assume that the infamous policy of containment, led in the 18th, 19th, and 20th centuries, continues today. They are constantly trying to sweep us into a corner because we have an independent position, because we maintain it and because we call things like they are and do not engage in hypocrisy. However, there is a limit to everything. And with Ukraine, our western partners have crossed the line, playing the bear and acting irresponsibly and unprofessionally...'

Then, the containment policy voiced by the Russia Deputy Minister of Foreign Affairs in 2019, 2020, and February 2021 as resistance to sanctions, countering American attempts to influence Russia's internal processes. As a part of the containment policy implementation, Putin met his Belarusian counterpart Lukashenko on 28 May 2021 and stated his support for the fragile regime. On 9 August 2021, two presidents discussed integrating the two countries and upcoming joint military exercises and the possibility of Belarus further expanding its Russian-made air defense technology. On 10 September 2021, Russia and Belarus began a massive, week-long military exercise on NATO's borders after Putin and Belarus's leader agreed on a new effort toward integrating the nations, including creating a "single defense space". The military exercise, called "The Zapad 2021" involved 200,000 troops and took place on the edge of NATO members and near Ukraine against Vienna document at such scale. On 4 November 2021, Russia and Belarus edged closer to integrating their economies and presidents affirmed their brotherly ties in language redolent of the old Soviet Union. On 12 November 2021, Russia assured gas delivery to the EU region despite the EU-Belarus conflict and confirmed no changes on North Stream 2 Gas Pipeline.

On 16 November 2021, the EU has said Russia was complicit in Belarus' attack on Polish borders while warning Russian President Vladimir Putin not to also strike Ukraine. In addition, it was stated that Lukashenko was doing what he is doing because he had the strong support of Russia was stated. On 9 December 2021, according to the Serbian agency Tanjug, Lukashenko made the comments with Belarus of the Serbian Parliament, Dragomir Karić. He said, "I have to tell you that I talk about the Balkans at almost every meeting with President Putin. In addition, whom do we have in the Balkans? That is right, we have Serbia. It has always been a stronghold of Slavs in the Balkans. It still is".

Serbia was rewarded by Russia, and it was decided to keep the price of Russian gas at \$270 per 1,000 cubic meters for Belgrade in the next six months, while the current price of gas on the stock exchange is over \$ 1,000 per 1,000 cubic meters. Using the energy card successfully, Russia raised concerns over transportation of NATO's equipment through Greek port on 11 December 2021. Dmitry Peskov was confident that Greece would never be hostile to Russia. In response to Peskov's remark, Greece, in turn, is worried about the delivery of Russia's S-400 missile systems to Turkey. Peskov noted that the S-400 system is defensive and

is not like the transported equipment through Alexandroupolis. At the same time, Lavrov said the EU must be consistent in the way treating third countries used by migrants to cross into the bloc while ignoring that Turkey is a candidate for the EU membership and has different relations with the EU. Lavrov referenced a 2016 deal under which the EU provided funds to Turkey, which promised to take back migrants and refugees who crossed the Aegean to enter Greece illegally. In order not to be part of the conflict, Turkey stopped carrying migrants to Belarus via Turkish Airlines in November 2021.

On 30 November 2021, IOM and its partner's scaled-up assistance for migrants and refugees provided humanitarian aid at the border, and expanded voluntary return opportunities. It was estimated that there were up to 2,000 migrants and refugees at the border with Poland, predominantly Kurds from Iraq, but also Syrians, Iranians, Afghans, Yemenis, Cameroonians, and others. The number of returnees from Minsk has increased after hundreds of migrants returned to Iraq on 18 November 2021.

In conclusion, Russia uses all possible means to contain the USA and its allies in Europe while ignoring the pacific through Slavic brotherhood, economic tools such as gas supply in the incredible price for its alliance. In this context, Russia has encouraged Belarusian to test the USA, EU, and its alliances to see whether it can be more influential in Eastern Europe through its containment policy with military maneuvers and migration. USA, EU, and Western Powers clearly stated that Russia would face devastating economic consequences that none ever has seen that Russia did not receive a proper response since 2014 after it invaded Eastern Ukraine. Russia and its right-hand Belarus stepped back and changed policy on migration issues because of possible and further sanctions. Russia continues to influence Eastern Europe and support separatist activities in Ukraine as Ukraine is a red line and to develop close relations with NATO members such as Turkey and Greece and cooperate with Turkey in Central Asia to contain China. The USA and its alliances maintain to solve international conflicts through dialogue rather than using the military solution as may encourage the other powers to use military-based solutions.

Keywords: Organized Crimes, Regional Security, Irregular Migration, Containment Policy

3.5. Doç Dr./ Assoc. Prof. Dr.Serkan YENAL

RADİKALLEŞMEDE SOSYAL MEDYANIN ROLÜ¹

Birey ve grupların radikalleşmesinde spesifik bir yöntem bulunmamakta bununla birlikte, günümüzde en yaygın yöntem olarak sosyal medya ve internet kullanılmaktadır. Sosyal medya, bireylerin ya da grupların sosyalleştiği bir alan olmaktan çoktan uzaklaşmıştır. Sosyal medya, geniş kitlelerin görüşlerini etkileyebilecek önemli bir güç haline gelmiştir. Terör örgütleri ve radikalleşen gruplar, çeşitli programlar ve sosyal medya uygulamaları aracılığı ile militan temin etmekte, yoğun biçimde propaganda yapmaktadır. Bu şekilde geniş kitlelere ulaşan örgüt ve ideolojiler, kısa sürede önemli bir tehdit haline gelmektedir. Bu çalışmada radikalleşme süreçleri derinlemesine incelenerek, sosyal medyanın bu süreçteki rolü değerlendirilecek, radikalleşme ile mücadelede sosyal medyanın nasıl kullanılabilceği, sosyal medyadan istihbarat elde etme yöntemleri tartışılacaktır.

Bu çalışmada radikalleşme süreçleri derinlemesine incelenerek, sosyal medyanın bu süreçteki rolü değerlendirilecek, radikalleşme ile mücadelede sosyal medyanın nasıl kullanılabilceği, sosyal medyadan istihbarat elde etme yöntemleri tartışılacaktır.

Dünya ve uluslararası sistem sürekli bir dönüşüm içindedir. Bu dönüşüm doğal olarak terörizm üzerinde etkili olmakta, terörizmin de dönüşümünü kaçınılmaz kılmaktadır. Günümüzde terörizm, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) gerçekleştirilen 11 Eylül Saldırıları sonrasında bambaşka bir atmosfere bürünmüştür. 11 Eylül, pek çok alanda olduğu gibi terörizm açısından da bir milat konumundadır. 11 Eylülle birlikte, terörizm çalışmalarında da yeni bir sayfa açılmış; Yeni Nesil Terörizm olarak da ifade edilebilecek bir terörizm ortamı oluşmuştur.

¹Bu çalışmada yazarın "Siyasal Şiddet ve Radikalleşme Bağlamında Terör Örgütleri, Bölüm adı:(Radikalleşme-Köktencilik Bağlamında Terör ve Terörizm) (2020)., YENAL SERKAN, Nobel Akademi Yayıncılık, Editör: Hasan ACAR, Serkan YENAL" kitap bölümü sınırlandırılarak kullanılmıştır.

11 Eylül sonrasında terörizmde belirginleşen kavramlardan bir tanesi radikalleşmedir (köktencilik). Köktencilik Yeni Nesil Terörizm açısından önemli bir kavramdır ve terörizmin temel nedenleri arasında yerini almıştır. Uluslararası alanda faaliyet gösteren terör örgütlerinin önemli bir kısmı, köktenci görüşlerden beslenmektedir. Köktencilik, örgütlerin ideolojilerinden militan teminlerine, gerçekleştirilen eylemlerden, finans kaynaklarına varacak boyutta önemli bir sorundur.

Radikalizm kavramı, bünyesinde çok sayıda anlam barındırmaktadır. Ancak bu anlam farklılıklarının çoğu, inanç, duygu ve davranış arasındaki olağan sosyal psikolojik ayrımlarla temsil edilmektedir. En büyük kaygı, davranışın radikalleşmesidir ve her politik gerekçe, bu amaca önem veren belirli gruplarla ilişkilendirildiğinden, davranışsal radikalleşmenin, bir politik grubu desteklemek için zaman, para risk alma ve şiddeti artırmak anlamına geldiği ifade edilebilecektir (McCauley & Moskalenko, 2008).

Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre, radikal kelimesi; “kökten” radikalleşme ise “köktencilik” kelimesine karşılık gelmektedir. Köktencilik, “bilim, din ve siyasete kökten yenilikler yapma eğilimi, kurulu düzenin temellerine yönelik sosyal ve ekonomik değişimlerden yana olan tutum ve öğretisi, yaşam biçimi ve ilişkilerini eleştirerek kökten değişiklik yapma eğiliminde sona kadar giden düşünce” anlamlarında kullanılmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2020).

Radikalizm ya da köktencilik, yalnızca dini anlamda değerlendirildiğinde, fundamentalizm kavramıyla da kullanılmaktadır. Fundamentalizm, kutsal metinlere sıkı sıkıya uymayı savunan bir karaktere sahip dini hareketleri ifade etmektedir. Başlangıçta sadece Hıristiyanlar için kullanılmaktayken, 20. Yüzyılın sonları ile birlikte, diğer dini hareketler için de kullanılmaya başlamıştır (Munson, 2020).

19. yüzyıl başlarında İngiliz Liberal Partisinin demokratik reform isteyen üyeleri ve 1876 Anayasasının ilanı sonrasında Cumhuriyetçi partinin “fırsatçılar-opportunists” adıyla da anılan üyelerinin karşısında bulunan ve kökten değişiklikler isteyen üyeleri radikaller olarak adlandırılmıştır. Bu gelişme sonrasında dünya genelinde düzen değişimi isteğinde birleşen grup ve siyasi partiler bu isimle anılmışlardır (Çelik, 2015: 102).

Köktencilüğün farklı türleri bulunmaktadır. Bunları şu şekilde ifade etmek mümkündür (Info Radical, 2020):

a) Sağ Kanat Köktencilik: Faşizm, ırkçılık, üstün ırkçılıkla ilişkili köktenciliktir. Bu tür köktencilikte, ırksal, etnik ya da sözde ulusal kimliğin şiddetli savunulması söz konusudur. Bu tür köktencilikte, devlet görevlilerine, azınlıklara, göçmenlere ve sol siyasi oluşumlara yönelik kökten bir düşmanlık söz konusudur.

b) Dini-Siyasal Köktencilik: Dinin siyasal yorumu ve dini bir kimliğin saldırı altında olması algısıyla, şiddete başvurarak savunmaya ilişkili bir köktencilik türüdür (uluslararası çatışmalar, dış politika, sosyal tartışmalar gibi). Herhangi bir dini inanç sistemi bu tür köktenciliği doğurabilmektedir.

c) Sol Kanat Köktencilik: Öncelikli olarak kapitalizm karşıtı taleplere odaklanan ve toplumsal eşitsizliklerden kapitalizmi sorumlu tutan ve nihayetinde hedeflerini ilerletmek için şiddet kullanabilecek siyasi sistemlerin dönüştürülmesini talep eden bir köktencilik türüdür. Bu tür köktencilikte, hedeflerine ulaşmak ve davalarını savunmak için şiddet kullanan anarşist, Maoist, Trotskist ve Marksist-Leninist gruplar bulunmaktadır.

d) Tek konulu Köktencilik: Tek bir sorun tarafından motive edilen köktencilik türüdür. Bu türde, köktenci çevre ve hayvan hakları toplulukları, kürtaj karşıtı topluluklar, eşcinsel karşıtı-anti-feminist hareketler ve aşırı-bireyci veya bağımsız aşırılık yanlısı hareketler yer almaktadır. Yine motivasyonları tamamen ya da kısmen ideolojik olan toplu katliamlar bu kategoride değerlendirilmektedir.

Köktencilik ve Sosyal Medya İlişkisi:

Birey ve grupların radikalleşmesinde spesifik bir yöntem bulunmamakta bununla birlikte, günümüzde en yaygın yöntem olarak sosyal medya ve internet kullanılmaktadır. Geline noktada internet ve sosyal medya kullanımı çok hızlı artmaktadır. Öyle ki cep telefonu kullanıcısı dünya genelinde 5,27 milyar kişiye, internet kullanıcısı, 4,8 milyar kişiye ve aktif sosyal medya kullanıcısı da 4,48 milyar kişiye ulaşmıştır. Bu rakamlar toplam insan nüfusunun 7,87 milyar olduğu düşünüldüğünde toplam nüfusun yaklaşık yüzde 60'ının sosyal medya kullandığını göstermektedir (we are social, 2021).

Sosyal medya, bireylerin ya da grupların sosyalleştiği bir alan olmaktan çoktan uzaklaşmıştır. Sosyal medya, geniş kitlelerin görüşlerini etkileyebilecek önemli bir güç haline gelmiştir. Terör örgütleri ve radikalleşen gruplar, çeşitli programlar ve sosyal medya uygulamaları aracılığı ile militan temin etmekte, yoğun biçimde propaganda yapmaktadır. Bu şekilde geniş kitlelere ulaşan, örgüt ve ideolojiler, kısa sürede önemli bir tehdit haline gelmektedir. Burada bir süreç olarak değerlendirilebilecek radikalleşme açısından birinci aşamayı oluşturan sempatizanların alt yapısı hazırlanmaktadır. Bu aşamada birey ve gruplar, durağan bir konumdayken zaman geçtikçe diğer aşamalara geçmek söz konusu olmaktadır. Bu haliyle sosyal medya adeta bir katalizör görevi görmekte ve bireyleri adeta aşama atlatmaktadır. Radikalleşen bireyler, sosyal medyayı kullanarak, eylemlerin hazırlanması, talimatların verilmesi, hücre faaliyetlerinin yürütülmesi gibi faaliyetleri gerçekleştirmektedir.

Sonuç olarak; radikalleşme (köktencilik), günümüzde uluslararası terörizmin en önemli kaynaklarından biridir. Bireyler ve gruplar, çeşitli şekillerde incelenen süreçler neticesinde, yaşam şartları ve koşullardan şikayet boyutundan terörizme ulaşabilen bir konuma gelebilmektedir. Köktencilğe neden olan faktörler arasında, bireysel, toplumsal ve kitlesel nedenler bulunmaktadır. Bu nedenler, ayrı ayrı etkili olabildiği gibi toplu bir şekilde de birey ve grupların hayatlarını etkileyebilmektedir. Köktenleşmede, bireylerin yaşadığı çevre, gelenekler, yaşanan tecrübeler, arkadaş çevresi, duygusal birliktelikler, dini inançlar etkili olabilmektedir. Bu noktada, bireyleri, köktencilğe yönlendiren farklı itici faktörler bulunmaktadır. Günümüzde köktencilüğün oluşmasında ideolojiler yanında sosyal ve sanal ağların etkisi büyüktür. Dünya nüfusunun önemli bir kısmı internet ve sosyal medyayı aktif biçimde kullanmakta, bu durum terör örgütlerinin de stratejisini belirlemektedir. Son dönemde önemli terör örgütlerinin büyük çoğunluğu interneti ve sosyal medyayı aktif biçimde kullanmaktadır. İnternet ve sosyal medyadaki denetimsizlik, terör örgütlerine önemli biri yaşam alanı sağlamaktadır. Bunun kontrol altına alınması için gerekli mekanizmaların geliştirilmesi, uluslararası işbirliği imkanlarının geliştirilmesi yerinde olacaktır. Köktencilüğün önlenmesi için eğitimin önemi de yadsınamayacak kadar büyüktür. Eğitim, hem bireylerin köktenci ideolojilerin etkisine girmesini önleyecek hem de toplumun bu tip oluşumlara karşı direncini artıracaktır. Köktencilik konusunda tüm ülkelerde bilinçlendirici faaliyetlerin artırılması, farkındalık yaratıcı çalışmalar da bu kapsamda değerlendirilebilecektir. Köktencilüğün önlenmesi konusunda sosyal medya denetimlerinin, dijital istihbarat yanında insan istihbaratı unsurlarının etkinliğinin artırılması da önemli bir husustur. Bu sayede sorunlar büyümeden önlem almak mümkün olabilecektir.

3.6. Dr. Öğ. Üyesi/ Asst. Prof. Ayfer GENÇ YILMAZ

İKLİM-GÜVENLİK BAĞINTISI VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ÇATIŞMAYA ETKİLERİ

İklim değişikliği giderek bir güvenlik meselesi olarak tartışılmaktadır. İklim ve güvenlik arasında bir bağıntının (climate-security nexus) var olduğu kabul edilmekle birlikte; bu bağıntının niteliğine dair tartışmalar devam etmektedir. İklim değişikliği üzerine son dönemde gerçekleştirilen akademik çalışmaların ve yine Avrupa Birliği (AB) ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası örgütlerin resmi siyaset raporlarında fikir birliğine vardıkları nokta iklim değişikliğinin doğrudan bir çatışma ortaya çıkarmadığı; ancak hali hazırda var olan çatışma ya da güvensizlik ortamını çatışmaya dönüştürme kapasitesine sahip olduğudur. Bu açıdan iklim değişikliği güvenlik tartışmaları ekseninde bir threat multiplier (tehdit çoğaltıcı) olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, iklim değişikliğinin var olan tehditleri daha fazla ve daha keskin hale getirmek suretiyle çatışma ve terörizme katkı sağladığı söylenebilir. Çalışma, iklim değişikliğinin çatışma üzerindeki etkilerini hali hazırda çatışmanın devam etmekte olduğu Afrika ve Afganistan örnekleri üzerinden tartışmak niyetindedir. Bu sayede, iklimin var olan çatışmaları derinleştirmeye yönelik etkisini açığa çıkarmayı hedeflemektedir.

İklim değişikliğinin hem insan hem de devletlerin güvenliğine yönelik etkileri üzerine tartışmalar özellikle Soğuk Savaş ertesinde güvenliğin içeriği ve anlamının genişlemesine paralel biçimde artmıştır (Ullmann, 1989; Mathews, 1989). İklim ve güvenlik ilişkisi resmi düzeyde ilk defa AB'nin 2003 tarihli Avrupa Güvenlik Stratejisi Belgesi'nde (Council of the European Union, 2003) ve onun ardından, BM'nin 2007 tarihli Güvenlik Konseyi'nde vurgulanmıştır. O günden bu yana güvenliğe dair tartışmalarda iklim değişikliği merkezi bir konuma yerleşmiştir (Gemenne vd, 2014, s. 3).

İklim-güvenlik bağıntısının varlığı yadsınamaz olsa da, bu bağıntının dolaylı veya doğrudan bir niteliğe sahip

olduğuna yönelik bir uzlaşuya varıldığı söylenemez (Salehyan, 2008). Ancak, iklim değişikliğinin, hali hazırda devam etmekte olan çatışmalar üzerinde ve buradaki çatışma ve istikrarsızlığı derinleştirmeye yönelik etkiye sahip bir dinamik olarak incelenmesi gerektiğine dair argümanlar büyük ölçüde kabul edilmiş durumdadır (Krampe, 2019).

İklim değişikliği ve çatışma arasındaki ilişkinin varlığı çok sayıda akademik çalışma ve rapor tarafından ortaya konulmakla birlikte, bu ilişkinin “doğrudan” bir karakteristiğe sahip olduğuna yönelik bilimsel olarak kanıtlanabilir bir veri elimizde bulunmamaktadır (Price, 2019). Bu ilişki üzerine yoğunlaşan çalışmaların ağırlıklı olarak hali hazırda çatışmanın devam ettiği veya çatışmadan birhayli etkilenmiş olan istikrarsız olarak nitelendirebileceğimiz bölgelere yoğunlaşmış olması da sıkça eleştirilmektedir (Adams vd, 2018). Bu noktada Hendrix (2018), var olan çalışmaların ağırlıklı olarak çatışmanın devam ettiği bölgelere odaklandıklarını, ancak iklim değişikliğinden daha fazla etkilenmesine rağmen bunu takiben çatışma yaşamayan bölgelerin araştırmalarda göz ardı edildiğine vurgu yapmaktadır. Örneğin Ürdün, Lübnan ve Kıbrıs iklim değişikliğinden bir hayli etkilenen bölgeler olmasına rağmen, burada iklim felaketleri çatışmaya dönüşmemiştir. Dolayısıyla iklim değişikliğinin doğrudan bir çatışmanın ortaya çıkmasına neden olmadığı iddia edilmektedir. Buna rağmen, iklim ve çatışma arasında dolaylı bir ilişkinin var olduğu ve belirli bağlam ve şartlar dahilinde iklim değişikliğinin çatışmayı artırma yönünde bir etkiye neden olduğu kabul edilmiş durumdadır. Bu noktada, iklim ve çatışma arasındaki ilişkinin belirli bir konumda ve belirli bir bağlamda incelenmesi bilimsel açıdan daha sağlıklı bir çerçeve sunmaktadır.

Çatışma ve terörizmin etkisini sürdürdüğu kırlıgan ve istikrarsız bölgeler olarak nitelendirilen Batı Afrika ve Afganistan, iklim değişikliğinden en fazla etkilenen bölgelerin başında gelmektedir. Buna rağmen, iklim değişikliğinin etkileri karşısında en kırlıgan ülke olarak kabul edilen Afganistan’da çatışma ve iklim değişikliği arasındaki ilişkinin etkileri üzerine detaylı bir literatür hala bulunmamaktadır (Krampe ve Nordqvist, 2018).

Afganistan’da konumunu giderek güçlendiren Taliban’ın daha fazla sayıda militan sahibi olmasını kolaylaştıran önemli bir etken iklim değişikliği ile birlikte kendini bölgede hissettiren kuraklık meselesidir. Geçimini tarımla sağlayan bölge halkının kuraklık nedeniyle ekonomik kaynaktan yoksun hale gelmesi onları devlet-dışı silahlı örgütlere (non-state armed groups) katılmaya yöneltmektedir. Üstelik, Afganistan’ın kuraklık ve sel felaketlerinden özellikle 2030 yılı itibarıyla çok ciddi ve sürekli anlamda etkileneceği ve ayrıca ülkede 2040 yılı itibarıyla kişi başına suya erişimin yüzde 50 oranında azalacağı (Lukas ve Rüttinger, 2016) düşünöldüğünde silahlı örgütlere katılımın daha da fazla artacağı şimdiden tahmin edilmektedir. Bu şartlar altında Afganistan’da çatışmanın daha fazla artacağı söylenebilir.

Öte yandan, Afganistan’daki kuraklığın afyon ekimini de arttıracığı düşünölmektedir. Uyuşturucunun hammadesi olarak nitelendirebileceğimiz haşhaşın kuraklığa dayanıklı bir bitki olması özellikle ilerleyen dönemde çiftçileri bu bitkinin ekimine yönelteceği tahmin edilmektedir (Brown, 2019, s. 14). Bölgedeki terörist örgütlenmelerin –özellikle Taliban- uyuşturucu ticareti ile olan ilişkileri düşünöldüğünde haşhaş ekiminin bölgedeki uyuşturucu kaynaklı suç örgütlenmelerini ve terörizmi daha da güçlü hale getireceğini söyleyebiliriz.

Benzer şekilde, farklı bir coğrafyada -Afrika’da- iklim değişikliğinin çatışmaya etkileri çok daha açık bir biçimde gözlemlenmektedir. Chad Nehri’nin bölgede terörizm ve çatışmanın merkezi haline gelmiş olması nedensiz değildir. Burada faaliyet gösteren Boko Haram ve IŞİD-Batı Afrika kolu gibi terörist örgütlenmelerin militan bulması bölgede kuraklık kaynaklı gelişen işsizlik meselesi ile ilişkilidir. Bölge halkı kuraklık nedeniyle tarımdan geçimini sağlayamaz hale gelmekte ve ekonomik kaygılarla terörist örgütlenmelere katılmaktadır (Sagal, 2020).

Ayrıca, bölgede hüküm süren terörist örgütlenmeler ile silahlı gruplar, iklim değişikliğinin ortaya çıkardığı kaynak sıkıntısını bir strateji olarak kullanmaktadır. İlgili silahlı gruplar, iklim değişikliği kaynaklı sıkıntılarını militan alımlarını kolaylaştırdığından hareketle az olan doğal kaynakları ele geçirmek suretiyle yerli halkı kendilerine bağımlı hale getirmeyi bir strateji olarak sürdürmektedirler. Ayrıca, bölgede hali hazırda devam eden çatışmalar da yine iklim değişikliğinin etkileri ile birlikte daha fazla derinleşmektedir. Çiftçiler ve çobanlar arasındaki ilişki, iklim değişikliğinin etkisi ile bir çatışma halini almaktadır. Bu çatışmanın ise az olan su kaynakları üzerindeki mücadeleyi daha da sorunlu hale getireceği tahmin edilmektedir (Sagal, 2020).

Öte yandan, Afrika’nın hali hazırda çatışmalı bir bölge olması iklim-çatışma bağıntısına dair soru işaretlerini yinelemektedir. Bu bölge, tıpkı Afganistan gibi, hali hazırda istikrarsız ve çatışmaların devam etmekte olduğu bir bölgedir.

Sonuç olarak, tüm bu örneklerin varlığına rağmen iklim değişikliği ile silahlı çatışma arasında doğrudan bir ilişki kurulması sakıncalıdır. Öyle ki; hem Afganistan hem de Batı Afrika’da hâlihazırda silahlı çatışma ve şiddeti mümkün kılan birçok etken bir arada işlemektedir. Ancak, iki bileşen arasında ilişkinin karakteristiğine dair soru işaretleri bir yana, iklim değişikliğinin çatışma üzerindeki mevcut durumu daha kırılgan hale getiren etkileri barışın inşasına dair çabalar ekseninde mutlaka hesaba katılmalıdır. Dolayısıyla, iklim değişikliği çatışmaya dair güçlü ve önemsenmesi gereken bir dışsal faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: iklim, güvenlik, çatışma, Afganistan, Afrika

3.7. Uzman/ MA Timuçin ARSLAN

KENAR KUŞAK TEORİSİ BAĞLAMINDA DOĞU AKDENİZ’DE İTTİFAKLAR VE TÜRKİYE’NİN GÜVENLİĞİ (2010-2018)

Artan enerji ihtiyacı ve küresel rekabet doğal kaynak rezervlerinin değerini her geçen gün arttırmaktadır. Enerji kaynaklarının bulunduğu Orta Doğu’ya komşu olan Doğu Akdeniz iki binli yıllardan itibaren sadece Kıbrıs sorunu ile ilgili değil yeni enerji rezervleri ile de sıkça gündeme gelmektedir. Gelişmeler bölge ülkelerinin dış politikasını etkilerken, karşılıklı zıtlıklardan faydalanmayı veya sorunları bir kenara bırakarak iş birliği yapmayı tercih etmelerine neden olmaktadır. Coğrafyanın siyasete etkisini ele alan jeopolitik teorilerden biri olan kenar kuşak teorisi ile yeni enerji rezervlerinin keşfi sonucunda Doğu Akdeniz’de kurulan ittifaklar ve Türkiye’nin ulusal güvenliğine etkilerinin tespiti çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Spykman’ın ortaya koyduğu ‘kenar kuşak teorisine’ göre, kenar kuşak ülkelere hükmeden Avrasya’ya ve Avrasya’ya hükmeden Dünya’ya hâkim olacaktır. Bu çalışmada ülkelerin coğrafi konumları göz önüne alınarak bir modelleme yapılarak kenar kuşak ülkeleri İsrail, Mısır, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve Yunanistan, Avrasya olarak ise Türkiye belirlenmiştir. Kenar kuşak ülkelere hâkim olan Türkiye’ye, Türkiye’ye hâkim olan Doğu Akdeniz’e hâkim olacaktır. Doğal kaynak rezervlerin keşfedilmesi ile ifade edilen ülkeler Münhasır Ekonomik Bölgelerini belirlemek için çeşitli anlaşmalar yapmıştır. GKRY, Mısır, İsrail bu anlaşmalar ile sınırlarını belirlemeyi, sahip olacakları kaynakları enerji pazarına sunmayı amaçlamıştır. Türkiye’nin bu ülkelerle dış politikada yaşamış olduğu sorunlar ülkelerin enerji, dış politika ve askeri alanlarda iş birliklerine neden olmuştur. Türkiye’nin kuşatılması anlamına gelen bu gelişme, ulusal güvenliği gündeme getirmiştir. Dönem dönem Türkiye’nin ifade edilen ülkelerle arasında ilişkilerin gelişmesi ülke güvenliği açısından şüpheleri yok etmemiştir.

Gelişmeler sonucunda kenar kuşak ülkelerinin Türkiye’yi çevreleme çalışmalarının ikili ilişkilerini geliştirdiği ancak istenilen ilerlemeyi sağlamadığı, Türkiye ile ilişkilerinde yeni bir sorunlu alanın doğmasına neden olduğu görülmüştür. Türkiye’nin KKTC hariç diğer ülkelerle ilişkilerinde önemli bir düzelme olmadığı, bölgesel ve ikili ilişkilere bağlı olarak geçici iyileşmeler veya sorunların yaşandığı görülmüştür. Bu bağlamında kenar kuşak teorisi açısından, Türkiye’nin çevrelenmesine yönelik ortak bir görüşün olduğu ancak 2002-2018 döneminde başarılı olunamadığı sonucuna varılmıştır.

Jeopolitik teoriler, uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde yer alan teorilerden biridir. Kavramı ilk kez kullanan Rudolf Kjellen, “coğrafi oluşum ya da mekân içinde, devletin bilimsel olarak tetkik edilmesidir” (Arı, 2013, s. 64) olarak tanımlamıştır. Çalışma içerisinde ülkelerin bulunduğu coğrafya ve ortaya çıkan gelişmelerin ilişkileri etkilemesi bakımında kenar kuşak teorisi kullanılması tercih edilmiştir.

Doğu Akdeniz, İkinci Dünya Savaşı sonrasında İsrail’in kurulması ve Arap Devletleri’nin bu durum karşısında konumlanması sonucunda yaşanan gelişmeler, Kıbrıs Adası’nda Türk-Rum çatışmaları bölgenin çoğu kez sorunlar ile gündeme gelmesini sağlamıştır. Bölgenin istikrarlı bir şekilde artan önemi çalışmanın hazırlanmasına neden olmuştur.

Jeopolitik teoriler kendi içerisinde birçok bakış açısını barındırmakla beraber Spykman dünyayı Mackinder gibi hemen hemen aynı jeopolitik levhalara ayırmış olmakla birlikte, dünya kontrolü için anahtar bölge olarak Heartland yerine Rimland’ın jeopolitik önemini vurgulamıştır. Spykman’a göre merkez bölgesine değil, onu çevreleyen kuşağa hâkim olan “dünya adasına ve sonra dünyaya hâkim olabilir. Bu çalışmada ise şu hipotez üzerinden hareket edilmektedir. Türkiye’ye (heartland) hâkim olmak isteyen ülkeler Doğu Akdeniz’e (rimland) egemen olmak isteyeceklerdir. Rimland’a hâkim olunması ise heartland’a hâkim olunmasına neden

olacaktır. Bu durum ise Türkiye'nin ulusal güvenliği ve çıkarlarını için aykırı bir durum olarak görülecektir.

Doğalgaz ve petrol gibi kaynakların siyasi, ekonomik ve ticari sonuçları olmakla beraber, gelirleri doğal kaynaklara dayalı ülkeler ekonomik olarak kolayca manipüle edilebilmektedir. Bu gerçek göz önüne alındığında doğalgazın yeni bir coğrafyada keşfedilmesi birçok açıdan öne çıkan gelişme olmuştur. Rusya ve İran gibi önemli doğalgaz üreticilerinin etki alanlarının sınırlanabileceği öngörüsü, başta Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin kaynakların çıkarılması ve pazarlanması için destek vermesine neden olmuştur.

2010 yılından itibaren tartışılmaya başlanan Doğu Akdeniz'de doğalgaz varlığı yıllar ilerledikçe daha net bilgilerin edinildiği ve devletlerarası ilişkilerde ağırlık kazanan konu olmuştur. Doğalgaz kaynaklarının varlığı Nisan 2010'da ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi'nin hazırlamış olduğu raporla net bir şekilde ifade edilmiştir. Rapora göre Mısır ile Kıbrıs Adası arasında 1,763 milyar varil petrol, 223.242 trilyon m³ doğalgaz ve 5,974 milyar varil sıvı gaz bulunmaktadır. İsrail ile Kıbrıs Adası arasında bulunan Leviathan sahasında ise 1.689 milyar varil petrol ve 122.378 trilyon m³ doğalgaz bulunmaktadır. Kıbrıs ve Girit arasında Heredot sahasında 1,5 ve 2 trilyon m³ olmak üzere iki ayrı doğalgaz rezervi olduğu raporda yer almıştır (Akt. Duman, 2019:215). 2010 yılında önce GKRY tek taraflı olarak ve adanın genelini kapsayacak bir şekilde münhasır ekonomik bölgesini ilan etmiş ve 12 parçaya ayırarak Amerikan Noble, İtalyan ENI ve Fransız Total şirketlerine araştırma izni tanımıştır (Dilaver, 2018:2). Bu gelişme ilerleyen süreçte Türkiye'nin savaş gemilerini göndererek araştırma gemilerinin engellenmesine giden sürecin önünü açmıştır.

GKRY'nin tek taraflı adımı Yunanistan ve İsrail'in daha etkin bir oyuncu olarak denkleme girmesini sağlamıştır. GKRY 2003 yılında Mısır, 2007'de Lübnan, 2010'da İsrail ile Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) anlaşması imzalamıştır. İsrail, 2010 GKRY MEB anlaşması yaparken, 2011 MEB koordinatlarını açıklamıştır (Acar-Yılmaz, 2018:602-603). Suriye, 2011'de doğalgaz rezervleri hakkında çalışmalar yapmaya başlamış ancak iç savaş nedeniyle ilerleme sağlayamamıştır. Mısır ise 2003 yılında GKRY anlaşma yapmış, 2005 yılından itibaren ise İsrail'e doğalgaz satmaya başlamıştır. Ülkelerin doğalgaz arama faaliyetleri ve sahalardan çıkan doğalgazın miktarı bir başka çalışma konusu olması nedeniyle, ülkelerin enerji temelinde ilişkilerinde yaşanan gelişmeler burada incelenecektir. 2010 yılında GKRY adanın 200 km güneyinde 40 milyon m³ doğalgaz kaynağı bulunduğunu açıklamıştır. Ülkelerin rezervlerini açıklaması ve MEB anlaşmaları yapması ortak işbirliğine yönelik adımların atılmasını sağlarken Yunanistan ve GKRY'nin ortak politika izlediği göz önüne alındığında bu ülkelerin İsrail, Mısır, Lübnan ile ilişkilerinin gelişmesi de aynı dönemde olmuştur.

2010 yılından itibaren Türk dış politikasında yaşanmaya başlanacak zorlu süreç ifade edilen ülkeler ile yaşanan olumsuz gelişmeler GKRY-Yunanistan-İsrail ve daha sonra Mısır'ın eklenmesi ile üç-dört ülkenin bir arada olduğu doğalgaz koalisyona doğru evrilmesine neden olmuştur. İsrail ile Mavi Marmara-Davos, Mısır ile yaşanan askeri darbe, Yunanistan ile tarihsel sorunlar ve GKRY ile mevcut kriz ülkeleri bir araya getirmiştir. Bu ülkeler yaptıkları MEB anlaşmaları ile hem Türkiye'nin hem de KKTC'nin ait alanların Yunanistan ve GKRY ait olduğunu kabul etmişlerdir.

İzlenen siyaset ise Türkiye'ye hem bu koalisyonun isteklerini kabul etmesi hem de dış politikasında kökten değişiklik isteme üzerine kurulmuştur. Yapılan ekonomik ve özellikle askeri anlaşmalar ile de Türkiye'nin denklem dışında olduğu bir yapı oluşturmak için zemin hazırlanmıştır. Bu ülkelere başta Avrupa Birliği (AB) ve ABD olmak üzere dönem dönem Rusya, Suudi Arabistan gibi ülkeler de destek vermiştir.

Sonuç olarak; teori açısından bakıldığında Yunanistan-GKRY-İsrail-Mısır ittifaklar ile hukuksal olarak rimland alanında hak iddialarını resmi olarak bir noktaya taşımışlardır. Türkiye'nin (heartland)'a hâkim olabilmek adına özellikle askeri alanlarda işbirliklerine giderek tatbikatlar, savunma sanayi anlaşmaları imzalamışlardır. Türkiye ise yapılan anlaşmalar ve müttefikliğe ilerleyen bu süreçte deniz kuvvetlerini güçlendirmiş, bölgeye donanmasını göndermiş aynı zamanda sismik araştırma gemileri ile sahada varlığını göstermiştir. Bu konuda en çok Yunanistan ile Meis Adası ve GKRY ile KKTC'nin MEB ile ilgili karşı karşıya gelmiştir.

Ülkeler heartland'ı elde edebilmek için Türkiye'nin haksız eylemleri ve hak gaspında bulunduğu iddialarını gündeme getirmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin güvenliğine yönelik ise başta Suriye'de olmak üzere, güneydoğu sorunlarında terör eylemleri yaşanmış, Türkiye, Rus savaş uçağı düşürülmüştür. ABD ve AB ile Suriye'de terör örgütleriyle ilgili sıkça karşı karşıya gelinmiş, bu ülkeler Doğu Akdeniz'de ifade edilen dört ülkeyi desteklemiştir.

Ancak tüm anlaşmalar, siyasi destekler ve yatırım kararlarına rağmen Türkiye, Doğu Akdeniz’de sınırlandırılması ihtimalini ilerleyen yıllarda ulusal güvenlik sorunu olabileceği düşüncesi ile sahada varlığını sürdürmüş ve Libya ile anlaşma yaparken, dış politikasında sorun yaşadığı ülkelerle görüşmeler yapmaya başlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Enerji, Jeopolitik, Kenar Kuşak Teorisi, Ulusal Güvenlik

3.8. Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Gökhan AK

NATURAL GAS RESOURCES OFFSHORE GAZA STRIP: A GIFT OR PERIL FOR THE EAST-MED PEACE?

The Gaza Strip, or simply Gaza, is a penne-exclave region of the State of Palestine on the eastern coast of the Mediterranean Sea that borders Egypt on the southwest for 11 kilometers and Israel on the east and north along a 51 km. border. Gaza is part of the Palestinian territories, which also includes the West Bank and are claimed by the State of Palestine. The territory is 41 kilometers long, and from 6 to 12 kilometers wide, with a total area of 365 square kilometers. With around 1.4 million Palestinians on some 360 square kilometers, The Gaza Strip is among the regions with the highest population density in the world. Due to the Israeli–Egyptian blockade, the population is not free to leave or enter the Gaza Strip, nor allowed to freely import or export goods. Sunni Muslims make up the predominant part of the Palestinian population in the Gaza Strip. Israel owned the Gaza Strip from 1967 until 2005. In 2005, according to Oslo Agreement signed with the Paletsine Administration, Israel still continues to control air space, water sources and coastal shippment. The main natural sources of the Gaza Strip is arable fields and newly-discovered natural gas.

The basin of the Eastern Mediterranean has particularly gained attention of the international community due to being of wealthy sea-bottom hydro-carbon resources which were discovered at the outset of 2000s. Eastern Mediterranean basin is a very sensitive region by making an important cross-section of Avrasia regarding geopolitical and jeostrategical aspects. Besides, this region, by having Turkey, Cyprus, Syria, Suez, Israel and Egypt as strategic chess stones, is also a neighbour to the Middle East which had the wealthiest hydro-carbon resources of the world as well as staged bloody wars and conflicts in the last 50 years of the world history. However, those hydro-carbon resources discovered in the Eastern Mediterranean became pioneer of new events stemming from newly-embedded crises. Because those resources under the sea-bottom placed in those regions not yet covered and shared in accordance with the international law of the sea. What the hardest part of the issue is that those resources located on exclusive economic zones of some regional states, open to mutual national interests. But, when the old issues such as Cyprus Question, status of the sovereign British Bases in Cyprus and Gaza Strip regarding international law aspects are fixed to those new conflicts, it seems likely that those questions such as these newly-discovered resources will bring peace, compromise, cooperation and mutual-dependency to regional states and relations between them or new perils, hazards, threats and crises. In this context, the main aim of this work is to analyze, comment and assess how the related parties having dealing with the gas fields off Gaza Strip and inside Gaza territorial waters make use of those hydro-carbon resources for contributing in the establishment of regional cooperation and peace.

Thus, vast hydro-carbon fields, mostly including natural gas, under sea bottom off Gaza Strip have been discovered in 2002. Out of two main natural gas fields determined in the territorial waters of the Gaza Strip, the bigger one is called “Gaza Marine”, which located 36 km. west of Gaza city. The second smaller field, the “Border Field” straddles the international boundary separating Gaza’s territorial waters from Israel’s territorial waters. The reserves found in the two wells are estimated to be 1 trillion cubic feet (tcf), and though it is not a massive quantity of gas, but it is still more than sufficient to meet Palestinian needs for the next 15 years, the time when it is estimated that the resource would be depleted at current Palestinian consumption levels in Gaza and the West Bank. However, Israel has not yet permit the state of Palestine to develop gas from those two wells. But there is no dispute about sovereignty or who owns the gas. That it belongs to the Palestinian people is clear under international law. Even Israel does not dispute this. Under the Gaza-Jericho agreement, the Israelis acknowledged our right to 20 miles (32km) into the sea as an economic sovereignty area, including its potential resources, such as oil and gas. When the 1999 contract was concluded it was envisaged that one of the main buyers of Gaza’s gas would be Israel – in what was widely believed to be an Israeli precondition for allowing the development of the fields to go ahead – and that gas from Gaza will soon be fuelling Israeli power stations as well as Palestinian industry. The primary cause for the failure of the negotiations was due to the insistence of the

Israelis to purchase the gas in Gaza at prices below market value. Israel wanted to negotiate a contract whereby it would pay a very low amount for per cubic foot of the gas. However, even if a credit worthy buyer agrees to sign a contract, the developers would still need political and security clearance from Israel to export the gas. Successive Israeli governments since 2000 have refused to provide this. Thus, the developers are faced with an ultimatum amounting to blackmail: either agree to sell the gas to Israel at below market price or don't sell it at all.

Keywords: The Gaza Strip, State of Palestine, Israel, Eastern Mediterranean, Hydro-carbon Resources.

3.9. Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Güngör ŞAHİN

DOĞU AKDENİZ'DEKİ BÖLGESEL VE KÜRESEL AKTÖRLER BAĞLAMINDA TÜRKİYE'NİN ENERJİ GÜVENLİĞİ

18. yüzyıl sonlarında başlayan Endüstri Devrimi ile kömür kullanımının artması, devletler arasındaki mücadelelerin enerji kaynaklarının olduğu bölgelerde yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Bu vesileyle enerji kaynakları iktisadi olmasının yanı sıra sosyal, kültürel, politik ve askeri konularla entegre bir duruma gelmiştir. Günümüzde halen önemini koruyan fosil yakıtların uluslararası aktörlerin politikalarında etkileri olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Doğu Akdeniz bölgesinde keşfedilmiş olan doğal gaz rezervleri, aralarında birtakım problemler bulunan kıyıdaş ülkeler Türkiye, Yunanistan, Mısır, Suriye, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Lübnan, Libya, İsrail ve Filistin'i yakından ilgilendirmektedir. Bununla birlikte Doğu Akdeniz, Orta Doğu ve Kafkasya'ya olan coğrafi yakınlığından ötürü bölgesel ve küresel güç mücadeleleriyle enerji merkezli jeostratejik çekişmelere sahne olmaktadır.

Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı şeridine sahip olan ülke Türkiye'dir. 1974 senesinden beri Doğu Akdeniz bölgesinde petrol ve doğal gaz rezervleri için arama ruhsatı vermekte olan Türkiye, son yıllarda GKRY'nin bölgedeki faaliyetleri doğrultusunda Doğu Akdeniz'e olan ilgisini arttırmıştır. Bu doğrultuda Türkiye, Doğu Akdeniz'de pek çok kıyıdaş ülkenin bulunmakta olduğundan hareketle, her bir ülkeye ilişkin MEB tespitinde hakkaniyet ilkesinin göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmaktadır. 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde (BMDHS) hakkaniyet, hakça çözüm, coğrafyanın üstünlüğü, oransallık ve kapatmama prensipleri mevcut bulursa da devletlerin uyguladıkları politikalar ve stratejiler münhasır ekonomik bölgeye ilişkin sorunlar yaşanmasındaki temel unsur olarak değerlendirilmektedir.

AB tarafından 2004 yılında GKRY'nin tüm Kıbrıs'ı temsil edecek biçimde birliğe dâhil edilmesi sonrasında hem GKRY'nin hem de Yunanistan'ın Türkiye ile olan ilişkileri gerilmeye başlamıştır. KKTC karasularındaki KKTC haklarını yok sayarak bu bölgeyi MEB ilan eden GKRY; Mısır (2003), Lübnan (2007) ve İsrail (2010) ile eşit uzaklık ilkesi çerçevesinde MEB sınırlandırma anlaşmaları imzalamış, fakat GKRY'nin Lübnan ile imzaladığı anlaşma Lübnan Parlamentosu tarafından onaylanmamıştır. 2007 senesinde GKRY, 13 ruhsat sahasında petrol ve doğal gaz arama çalışmaları konusunda ruhsat vermiş olduğunu ilan ederken, bunlardan beşine Türkiye tarafından kıta sahanlığı ile ilgili olarak, sekizine ise KKTC tarafından hak talebine ilişkin olarak itirazlar olmuştur.

Doğu Akdeniz'de GKRY tarafından yapılan MEB anlaşmaları ile hareketlenen Doğu Akdeniz jeopolitiği; İsrail'in 280 milyar metreküp doğal gaz rezervi bulunduğu tahmin edilen Tamar doğalgaz sahasını 2009 senesinde keşfedip 2013 senesinde üretime başlanması, 509,7 milyar metreküp doğal gaz rezervi bulunduğu değerlendirilen İsrail'in Leviathan sahasının da 2010'da keşfedip 2019 senesinde bu sahada üretime başlanmasıyla küresel aktörlerin de ilgi alanına girmiştir. Doğu Akdeniz'de 198,2 milyar metreküp doğal gaz rezervi olduğu öngörülen GKRY'ye ait Afrodit sahası 2011 senesinde keşfedilip 2017 senesinde üretime başlanması, 850 milyar metreküp doğal gaz rezervine sahip Mısır'ın Zohr sahasının ise 2015 senesinde keşfedilip 2017'de üretime başlanması, Filistin topraklarındaki Gazze Marin sahasının ise 2000'de keşfedilmiş olup, 2017'de üretime başlamasıyla bölge jeopolitiği enerji ekseninde tekrar şekillenmektedir. Nil Delta Havzası'nda işletilenlere ilave olarak bulunduğu tahmin edilen doğal gaz ve petrol rezervleri de düşünüldüğünde bölgenin önemi daha da artmaktadır.

Doğu Akdeniz'de keşfedilmiş olan enerji kaynakları ve enerjinin arzına yönelik olarak yapılan işbirlikleri karşısında Türkiye'nin enerji güvenliği ve "Mavi Vatan" olarak ifade edilen denizlerdeki yetki alanlarına yönelik Türkiye ile KKTC arasında 21 Eylül 2011 tarihinde "Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Akdeniz'de Kıta Sahanlığı Sınırlandırılması Hakkında Anlaşma" imzalanmıştır. Türkiye'nin bugün geldiğimiz noktada Doğu Akdeniz politikaları açısından en büyük başarısı olarak görülebilecek gelişme ise Libya ile imzalamış olduğu MEB sınırlandırma anlaşmasıdır. Türkiye ile Libya, 27 Kasım 2019 tarihinde İstanbul'da

“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Hükümeti Arasında Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası”na imza atmışlardır.

KKTC ise 12 millik karasuları ilan ederek 2011 senesinde bölgede sondaj çalışmaları başlatmış, bu doğrultuda KKTC ile Türkiye arasında imzalanmış olan “Petrol Sahası Hizmetleri ve Üretim Paylaşımı Sözleşmesi” kapsamında TPAO’ya kendi deniz sahalarında doğal gaz ve petrol arama ruhsatı vermiştir. Yunanistan’ın Girit, Rodos, Meis, Kerpe ve Kaşot adalarını esas alarak Mısır ve GKRY ile ortay hat ilkesine göre gerçekleştirmeye çalıştığı sınırlandırma antlaşması Türkiye’nin bölgedeki balıkçılık faaliyetleri ve petrol kaynaklarından yararlanma hak ve yetkilerini sınırlandırılmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte Türkiye ile İsrail arasındaki gerilimlerin ardından Yunanistan İsrail ilişkileri, GKRY’nin İsrail ile enerji alanında işbirliği anlaşmaları ile gelişmektedir.

Mısır’da 2014 yılında iktidar değişikliği yaşanması sonucu 29 Ekim 2014 tarihinde Kıbrıs’ta gerçekleştirilmiş olan toplantıda; Mısır, GKRY ve Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’de doğal gaz ve petrol arama girişimlerinin yoğunlaştırılması, Mısır’da Kasım 2014 tarihinde gerçekleştirilen toplantıda, üç ülke arasında MEB sınırlandırılmasına ilişkin çalışmaların yeniden başlatılması ile 6 Ağustos 2020 tarihinde Yunanistan ile Mısır arasında deniz yetki alanları anlaşması imzalanmıştır. Mısır ve GKRY, GKRY’nin MEB alanındaki 12. parselde bulunan Afrodit sahasından sağlanacak doğal gazın, kurulacak boru hattı vasıtasıyla Mısır’a taşınması hususunda anlaşmaya varmıştır. Mısır’ın Sisi iktidarı altında izlemiş olduğu Doğu Akdeniz enerji politikası, İsrail-Yunanistan-GKRY ittifakının yanında, Mısır-Yunanistan-GKRY ittifakı ve Mısır-İsrail-Yunanistan-GKRY ittifakını ortaya çıkarmıştır.

2019 yılının Ocak ayında Mısır’ın başkenti olan Kahire’de, Akdeniz’e kıyısı bulunan yedi ülkenin (Yunanistan, GKRY, Mısır, İtalya, İsrail, Ürdün, Filistin) katılımıyla “Doğu Akdeniz Gaz Forumu” gerçekleştirilmiştir. Bu foruma Türkiye ile KKTC’nin yanı sıra Suriye, Lübnan, Libya gibi ülkeler davet edilmemiştir. Doğu Akdeniz bölgesindeki hidrokarbon kaynaklarının paylaşılması konusundaki işbirliklerin oluşması bağlamında 16 Ocak 2020 tarihinde forum uluslararası bir kimlik kazanmıştır ve Fransa foruma üye yapılırken, ABD ve AB ise gözlemci üye olarak foruma davet edilmiştir. 02 Ocak 2020 tarihinde İsrail, Yunanistan ve GKRY arasında Doğu Akdeniz (EASTMED) Boru Hattı Projesi imzalanmıştır. Proje, Kıbrıs ve Girit adalarının üzerinden Doğu Akdeniz’deki doğal gazın Yunanistan üzerinden İtalya’ya ve oradan diğer Avrupa ülkelerine ulaştırılması öngörülmektedir. Yapımının 7 sene süreceği tahmine dilen boru hattının uzunluğunun 1.900 km., derinliğinin 3 km. olması planlanmaktadır. Boru hattı sayesinde senede 10 milyar m3 doğal gazın taşınması hedeflenmektedir.

Türkiye’nin Doğu Akdeniz Gaz Forumu’nun dışında bırakılması, AB ile ABD’nin Türkiye’yi Doğu Akdeniz’deki enerji denkleminde istemediklerinin göstergesi niteliğindedir. Bununla birlikte Türkiye’nin bu oluşuma karşılık olarak Kıbrıs çevresinde arama çalışmalarına başlamış olması, Libya ile münhasır ekonomik bölge sınırlandırma anlaşmasının imzalanması, Türkiye’nin her ne olursa Doğu Akdeniz’den vazgeçmeyeceğini ve Doğu Akdeniz’deki enerji kaynaklarına ulusal menfaatleri gereğince büyük bir önem verdiğini göstermektedir. Türkiye ise günümüzde Doğu Akdeniz’i karadan, denizden ve havadan en iyi şekilde kontrol etme potansiyeline sahip coğrafi avantajı bulunan anahtar ülke olarak Kıbrıs, enerji kaynakları ve deniz alanlarının kontrolü konusunda en önemli aktörlerden biri olmaya devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: Doğalgaz, Doğu Akdeniz, Enerji, Güvenlik, Türkiye.

3.10. Dr. Öğr. Üyesi/ Asst. Prof. Görkem TANRIVERDİ ŞEYŞANE

SURİYE İÇ SAVAŞI BAĞLAMINDA GIDA GÜVENLİĞİ

Gıda güvensizliği, dünyanın pek çok bölgesinde insani güvenlik açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından “fiziksel ve ekonomik olarak herkesin her zaman, yeterli ve besin değeri açısından uygun ve güvenli gıdaya ve onun etkin kullanımına erişimi” olarak tanımlanan gıda güvenliği için kuraklık, hortum, sel gibi doğal afetlerin yanı sıra silahlı çatışmalar da önemli tehditler arasında yer almaktadır. Bu çalışma, gıda güvensizliği ile silahlı çatışmalar arasında doğrudan bir ilişkinin varlığını savunmakta (bknz. Tanrıverdi Şeyşane, 2020), bu çerçevede gıda güvenliği ve Suriye iç savaşı ilişkisine odaklanmaktadır. 2011’de silahlı çatışmaların başladığı Suriye, çatışma nedeniyle gıda güvenliğinin tehdit altında olduğu bölgeler arasındadır. Suriye’deki çatışmalar, insani kayıplar, ülke içi ve dışı büyük göç hareketleri ve gıda güvenliğini tehdit eden pek çok faktörün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Gıda üretimi ve tarım pazarlarının tahrip edilmesi, altyapı hizmetlerinin zarar görmesi, tarımla uğraşanların çatışmalara katılması bunlardan bazılarıdır. Bu çalışmada, FAO ve Dünya Gıda Programının (World Food Programme) verilerine dayanarak, Suriye iç savaşı öncesi, çatışma dönemi ve sıcak çatışmanın belirli ölçüde yatıştığı çatışma sonrası durumun gıda güvenliği bağlamında analiz edilmesi hedeflenmektedir.

2011’de başlayan Suriye iç savaşı on yılı geride bırakırken, Heidelberg Barış Enstitüsü 2020 Çatışma Barometresi, Suriye’deki çatışma yoğunluğunu en yoğun seviye olan savaş seviyesinde tanımlamaktadır (HIIK, 2020). Küresel açlık endeksi 2021 verilerinde ise Suriye’deki gıda güvenliğinin endişe verici (düşük-1, orta-2, ciddi-3, endişe verici-4, son derece endişe verici-5) düzeyde olduğu ifade edilmektedir (Global Hunger Index, 2021). 2021 başından itibaren Suriye’de 12,4 milyon insanın gıda güvensizliği ile karşı karşıya olduğunu açıklayan Dünya Gıda Programı, bu sayının şu ana kadar Suriye’de kaydedilen en yüksek sayı olduğu olduğunu altını çizmektedir. Suriye’nin ortalama nüfusunun 18 milyon olduğu düşünüldüğünde bir yılda ortalama 4,5 milyon insanın daha gıda güvensizliği ile karşı karşıya kalması çatışma ve çatışma sonrası sürecin doğrudan ve dolaylı yollardan gıda güvensizliği ile bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Çatışma öncesi dönemde, Suriye Arap Cumhuriyeti, pamuk, şeker, domates, patates, portakal, elma, zeytinyağı gibi tarım ürünlerinin yanı sıra büyük baş, küçükbaş ve kümes hayvanları alanlarında önemli bir gıda ürünü ihracatçısıydı. 2011’de başlayan silahlı çatışma dönemiyle birlikte yüksek üretim ve nakliye maliyetleri, sulama sistemlerine ve tarım makinelerine verilen hasar, malların kısıtlı hareketi, kötü piyasa koşulları ve düşük tüketici harcamaları gıda üretimi ve üretimin pazarla buluşmasını olumsuz yönde etkilemiştir. Buna ek olarak, uzun süreli yerinden edilmeler, yükselen yakıt ve gıda fiyatları ve geçim kaynaklarındaki azalma Suriye’de gıda güvensizliğine yol açan faktörler arasındadır. Gıda fiyatlarının bir yıl önceye kıyasla yüzde 93 artmış olması bunun en çarpıcı kanıtları arasındadır (WFP Syria Country Brief 2021).

Çiftlik ürünlerinin nakliye ve pazara ulaşmasındaki zorluklar ürün israfını artırmıştır. Şam gibi büyük pazarlara ulaşmak için yola çıkan sebze -meyve nakliye araçlarının kontrol noktalarında durdurulması, güvenlik endişesi ile boşatılıp tekrar yüklenmesi ürünlerin zamanında pazara ulaşımını ve tüccarların artan maliyetleri sürdürmesini zorlaştırmıştır. Devletin gıda güvenliği alanındaki faaliyetlerinin azalması ya da ortadan kalması da gıda güvenliğini tehdit etmektedir. Örneğin, 2011 öncesi çiftçinin ürünlerini satın alacak 140’tan fazla tahıl ambarı varken bu sayı çatışma döneminde 31’e düşmüştür. Geri kalan ambarlardan bir kısmı muhalif güçlerin kontrolüne geçmiş bir kısmı ise tahrip olmuş veya tamamen kullanılamaz hale gelmiştir. Devletin tahıl depolama kapasitesi 7 milyon tondan 3 milyon tona düşmüştür. Benzer şekilde soğuk hava depolarının sayısı çatışma öncesindeki sayının yüzde 10’u kadardır. Veteriner hizmetleri yüzde 50 oranında azalmıştır. Uluslararası ticaret yaptırımları, veteriner ilaçlarında ve aşılarında azalmaya neden olmuştur. Hayvan yem maliyetlerinin artması, hayvancılığı zorlaştırmış, hayvan sahipleri hırsızlık korkusu ile dışı hayvanlarını kesmiştir. İletişim sistemlerinin zarar görmesi, ulaşım güçlükleri ve teşhis malzemelerinin kıt olması hayvan hastalıklarının durumunda bir belirsizliğe neden olmaktadır (FAO-Special Report, 2015).

FAO, gıda güvenliğini, gıda yeterliliği, gıdanın erişilebilir olması, gıdanın kullanımı ve istikrar şeklinde dört boyutuyla değerlendirmektedir. Suriye’deki gıda güvensizliği sorununun büyük ölçüde gıdaya erişim meselesi ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Bu durum, Suriye ekonomisinin 10 yıllık çatışma süresince büyük zarar görmesi ve Suriye halkının satın alma gücünün azalmasıyla yakından ilişkilidir. Nitekim FAO verilerine göre, kişi başına düşen gıda tüketiminin ortama değeri, 2010’da kişi başına 300 dolarken, 2014’te dramatik bir düşüşle 100 dolara gerilemiştir. Uluslararası yaptırımlar da Suriye ekonomisinin daralmasında rol oynamıştır. Öte yandan Suriye’deki gıda güvenliği sorunu gıda yetersizliğiyle de ilişkilendirilebilir. Kişi başına düşen gıda arz çeşitliliği, 2015’te günlük 35 kilokaloriden 2019’da 20’ye düşmüştür (FAOSTAT). Buna ek olarak, savaş esnasında milyonlarca insan Suriye’yi terk etmiş ya da ülke içinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Üretim fabrikaları tahrip edilmiş ve büyük tarım arazileri askeri mühimmatla kirlenmiştir.

Çatışmaların yoğun olduğu bölgelerde gıda güvenliği doğrudan tehdit edilmekle birlikte savaşın etkilerinin daha az hissedildiği yerlerde de gıda güvenliği risk altındadır. Buna ek olarak hassas gruplar gıda güvensizliğinden en çok etkilenenleri teşkil etmektedir. Yapılan anketler, ülke içinde yerinden edilenler (internally displaced persons) ile ülkeye geri dönenlerin ortalama %94’ünün ülkedeki ekonomik gerilemeyle gıda temelli stratejilerle başa çıkmaya çalıştığını göstermektedir (Syrian Arab Republic mVAM Bulletin, 2021).

Silahlı çatışmalar gıda güvenliğini doğrudan veya dolaylı yollarda tehdit etmekle birlikte çatışmanın sona erdiği ya da azaldığı durumlarda gıda güvenliğinde hızlı bir iyileşme sağlanamamaktadır. Uppsala Çatışma Data Programı verilerine göre, Suriye’de çatışma sürecinde can kaybı sayısının zirveye çıktığı dönem 77bin 250 kişinin öldüğü 2014 senesidir. Bu sayı düşme eğilimi göstererek 2021 yılında 5 bin 675 kişi olarak kaydedilmiştir (Uppsala Conflict Data Programme- Syria). Ne var ki çatışmanın etkisi azaltılmasına

rağmen Suriye'deki gıda güvensizliğinin zirveye çıktığı dönem 2021'dir. Veriler silahlı çatışmaların gıda güvenliğini tehdit ettiğini ve etkileri uzun zamana yayılan hasarlar bıraktığını göstermektedir.

Sonuç olarak, Suriye'de 10 yılı aşkın bir süredir devam eden silahlı çatışmalar gıda güvenliğini büyük oranda azaltmış ve tehdit etmeye devam etmektedir. Çatışmaların gündelik hayata etkisi, çok boyutlu bir insani güvenlik anlayışının gerekliliğini ve geleneksel güvenlik anlayışının ötesinde bir güvenlik perspektifi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Nitekim gıda güvensizliği tek başına çatışmanın sonuçları arasında yer almayıp ülkede barış ve istikrarın sağlanmasının önünde de bir engel teşkil etmektedir. Gıda güvenliği ile silahlı çatışma arasındaki bu kısır döngünün kırılması kalıcı barışın sağlanmasında hayati bir rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gıda güvenliği, Suriye iç savaşı, insani güvenlik, silahlı çatışma

3.11. Dr. Öğr. Üyesi/Asst. Prof Dr. Atahan Birol KARTAL

DOĞU AKDENİZ'DE YAŞANAN KRİZLER VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Doğu Akdeniz sahip olduğu önemli konumu ile bölgede mevcut dengeyi değiştirebilecek ölçüde, devletlerarası ilişkilerde sorunların ve hatta çatışmaların yoğun olarak var olduğu bir coğrafyadır. Bölgenin Türkiye açısından değerlendirilebilecek önemi Kıbrıs sorununa ek olarak; son yıllarda Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji kaynakları sebebiyle bölgede ivme kazanan hâkimiyet savaşlarını da söyleyebiliriz. Başlıca aktörleri Türkiye, Yunanistan, KKTC ve GKRY olan bu uyuşmazlık, 2020'li yıllara gelindiğinde Doğu Akdeniz'de bulunan ülkeler arasında yaklaşma ve kutuplaşmalar yaratan, büyük güçlerin Doğu Akdeniz politikalarını etkileyen bir bölgesel güvenlik meselesi haline almıştır.

Doğu Akdeniz meselesinin hukuki ve siyasi temel sebeplerine değinilmiş ve soruna ilişkin Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki güncel siyasi gelişmeler üzerinde durulmuştur. Deniz yetki alanlarının esas olarak devletlerarasında akdedilecek anlaşmalarla belirlenmesi bir anlamda birbirleriyle anlaşma imzalamaya yarışına sokmuştur.

Doğu Akdeniz, Tunus'daki Bon Burnu ile İtalya'ya bağlı Sicilya Adası'nın batıya uzanan ucundaki Lilibeo Burnu arasında çizilen hattın doğusundaki bölge olduğuna dair genel bir fikir birliği vardır. Buranın hâkimi olan kara ve deniz yolları vasıtası ile dünya ticaretine hâkim olmuştur. Günümüzde de Doğu Akdeniz'in stratejik önemi devam etmektedir. Haritaya baktığımızda Doğu Akdeniz ile Hint Okyanusunu birbirine bağlayan ve Avrupa-Uzak doğu hattını büyük ölçüde kısaltan Süveyş kanalına sahip olması, Dünya Petrolünün büyük bir bölümünü içine alan Orta Doğuyu kontrol edebilmesi, dünyanın doğu batı istikametinde ticaretinin geçiş noktasında olması Doğu Akdeniz'in önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca Doğu Akdeniz'de önemli adalar olmasına karşı jeopolitik ve jeostratejik açıdan en önemli adası Kıbrıs adasıdır. Kıbrıs Orta Doğunun kontrolünde büyük önem arz etmektedir. Adeta bir uçak gemisi gibidir ve Süveyş ve İskenderun'u kontrol eder. Ayrıca ulaşım ve enerji nakil hatları güzergâhındadır.²

Herhangi bir deniz alanında var olabilecek yetki alanları, esas çizgiden (su seviyesinin en düşük olduğu zaman dikkate alınarak çizilen çizgi-normal esas çizgi veya girintili çıkıntılı olan kıyılarda uç noktaların düz bir çizgi ile birleştirilerek oluşturulan çizgi-düz esas çizgi) itibaren dardan geniş doğru şu şekilde sıralanabilir: iç sular, karasuları, bitişik bölge, münhasır ekonomik bölge, kıta sahanlığı ve açık deniz ya da uluslararası sular. Bu alanlarda kıyı devletinin sahip olduğu yetkileri ise tam ve münhasır, münhasır ve ortak yetkiler şeklinde üçe ayırmak mümkündür. Bu yetki alanlarından iç sular ve karasularında kıyı devletinin tam ve münhasır yetkisi bulunmaktadır. Buna karşılık bitişik bölge, münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığında ise kıyı devletinin münhasır yetkilerinden söz etmek mümkündür.³ Devletin tam ve münhasıran yetkili olması, ilgili alanların devletin ülkesinin parçası olduğu anlamına gelmektedir. Yani kıyı devleti, iç sularda ve karasularında egemen olup bu alanlar kendi ülkesinin bir parçasıdır. Kıyı devletinin münhasıran yetkili olduğu alanlarda ise kıyı devleti için sadece belirli konularda geçerli olan yetkiler söz konusudur.⁴

Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları sorunu açısından önemli deniz alanları, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgedir (MEB). Aralarında birtakım ayrımlar bulunmakla birlikte hem kıta sahanlığı hem de münhasır ekonomik bölge kapsadığı alanlar içindeki hidrokarbon kaynaklarının araştırma ve işletme haklarını bu alanlara sahip olan kıyı devletine vermektedir.⁵ Kıta sahanlığı 200 deniz milidir. Ancak kıyı devletinin su altındaki doğal

uzantısı olduğu takdirde bu 350 deniz miline kadar uzatılabilir. Kıta sahanlığı ilan edilmek zorunda değildir ancak MEB ilan edilmek zorundadır.⁶

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) 2000'li yıllardan itibaren Kıbrıs Adası'nın tamamında deniz yetki alanlarını belirlemeye çalışması ortaya sorunların çıkmasına sebebiyet vermiştir. 17 Şubat 2003'de Mısır ile anlaşma imzalamış ve ardından 2 Nisan 2004'de bir yasa çıkararak 21 Mart 2003'den geçerli olmak üzere MEB ilan etmiştir. 17 Ocak 2007'de Lübnan, 17 Aralık 2010'da İsrail ile MEB sınırlandırması anlaşması yapmıştır. Adanın güney kesiminde 13 saha belirlemiş ve çok uluslu şirketlere araştırma ve işletme Ruhsatları vermiştir.⁷

Bunun ardından Türkiye GKRY'nin verdiği bu ruhsatların hukuksuz olduğunu belirterek BM nezdinde NOTA'lar vermiştir.⁸ Buradaki sorunları şu şekilde sıralanabilir. Birincisi, belirlenen alanın önemli bir kısmı, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı alanları ile çakışmaktadır. İkincisi, GKRY'nin tek temsilci gibi davranması ve adanın tümünü kapsayan deniz yetki alanları belirlemesi uluslararası hukuk ile bağdaşmamaktadır. Türkiye kendisinin ve KKTC'nin uyuşmazlığa ilişkin görüşlerine dayanan birtakım uygulamalarda da bulunmuştur. 21 Eylül 2011 tarihinde Türkiye-KKTC Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Antlaşması imzalanmıştır. Daha sonra Türkiye ve KKTC tarafından Türk Petrolleri Anonim Ortaklığına (TPAO) araştırma ve işletme ruhsatları verilmiştir. İhtilafli alanlarda GKRY tarafından verilen ruhsatlar çerçevesinde sismik araştırma ve sondaj yapmak isteyen gemilere müsaade edilmemiştir. Doğu Akdeniz'de ikinci önemli uyuşmazlık Türkiye ile Yunanistan arasındadır. Yunanistan'ın Girit, Çoban (Kaşot), Kerpe, Rodos ve Meis adalarına dayandırdığı deniz yetki alanları iddiaları, Doğu Akdeniz'de bu adalardan doğuya ve güneye doğru uzanan deniz alanlarını içermektedir. Yunanistan tarafının ana görüşleri, sınırlandırmada anakara ve adalar arasında bir ayırım gözetilemeyeceği ve böylece kıta sahanlığı ve MEB'in en dıştaki adalarından başlayarak ölçülmesi gerektiği, bir sınırlandırma yapılması gerekiyor ise bunun en dıştaki adaları ile karşı devlet kıyıları arasında ortay hat/eşit uzaklık ilkesine göre yapılması gerektiğidir. Yunanistan daha sonra koordinatları belirtmeden 200 deniz mili deniz yetki alanı bulunduğunu ve karşı kıyı devletleri ile ortay hata göre sınırlandırmanın belirtileceğini 2012 yılında BM'ye bildirmiştir. Sonra da 6 Ağustos 2020 yılında Mısır ile adalarını baz alarak MEB anlaşması imzalamıştır. Yunanistan'ın hak iddia ettiği bu alanlar ile Türkiye'nin deniz yetki alanları çakışmaktadır, üst üste gelmektedir. Türkiye'nin iddiası kıta sahanlığı sınırlandırmasının ana kararlar arasında yapılması gerektiğidir. Yunan iddialarının kapatmama ve oransallık ilkesine aykırı olduğu belirtilmiştir. Türkiye daha sonra Libya Arap Cumhuriyeti ile Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası imzalayarak BM'ye bildirmiştir.⁹

Orantılılık ilkesine göre, Türkiye'nin deniz yetki alanlarının belirlenmesi ile ilgili olan kıyı uzunluğu Antalya Gazipaşa-Muğla Deveboynu arasında olup 656 mildir. GKRY'nin Kıbrıs adasının batısındaki kıyı hattı 32 mildir. Dolayısıyla her ikisinin de sahip olacakları deniz yetki alanları kıyı uzunlukları ile orantılı olması gerekir. GKRY ise sırasıyla Mısır, Lübnan ve İsrail ile akdettiği deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşmalarında eşit uzaklık ilkesini uygulamış ve Türkiye'nin güney kıyıları önünde yer alan bir ada olarak kendisine tam 200 deniz mili uzunluğunda MEB deniz yetki alanı tanımıştır. Yunanistan da adaların tam deniz yetki alanlarına sahip olması gerektiğini öne sürmüştür. Mısır ile imzaladığı deniz yetki alanları sınırlandırılması anlaşmasında adalara tam etki tanımıştır. Türkiye orantılılık ilkesi sebebiyle bu duruma karşı çıkmaktadır. Türkiye BM daimi temsilcisinin BM Genel Sekreterliğine yazdığı mektubunda Libya ile imzalanan mutabakat muhtırasının orantılılık ilkesine dayandığını "Kıyıların uzunluğu ve istikameti deniz yetki alanları sınırlandırılırken dikkate alınmalıdır." şeklinde ifade edilmiştir. Kapatmama ilkesine göre sınırlandırmada, bir tarafın diğerinin doğal uzantısını kapatmasından kaçınılması ve mümkün olduğunca ilgili kıyı çizgilerinin deniz izdüşümünün bölünmemesine dikkat edilmelidir. Her bir devletin kıta sahanlığının, o devletin kara ülkesinin uzantısıdır ve başka bir devletin ülkenin doğal uzantısını bölmemesi gerekmektedir. GKRY ve Yunanistan ise, başta Rodos, Meis ve Kıbrıs olmak üzere adaların coğrafi konumlarını kullanarak, tek taraflı uygulamalar ve diğer Doğu Akdeniz'e kıyısı olan devletlerle yaptıkları ikili anlaşmalarla Türkiye'yi Doğu Akdeniz'de Antalya Körfezine açıklarında hapsetme çabasıdır.

²Cihat Yayıncı, Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu Ve Türkiye, Bilge Strateji, 2012, Cilt 4, Sayı 6, s.2-6

³Cenap Çakmak, Uluslararası Hukuk: Giriş, Teori ve Uygulama, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2014, s.162

⁴Age, s.163

⁵Halil İlker Avcı, Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı: Yaşanan Krizler ve Etkileri, Diplomasi Araştırmaları Dergisi, Cilt.3, Sayı.1, 2021, s.4

⁶Cenap Çakmak, s.172-174

⁷Halil İlker Avcı, s.4

⁸https://www.un.org/depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulletin54e.pdf

⁹Halil İlker Avcı, s.4-5

Bu maksatla Anadolu ile bu adalar arasındaki orta hatları, sırasıyla Türkiye-Yunanistan ve Türkiye-Kıbrıs deniz yetki alanları sınırı hâline dönüştürmek için çaba sarf etmektedir. Söz konusu sınırların Türkiye'nin kıyılarının denize izdüşümünü kesmeyecek bir hâle getirilmesi hakça ilkelerin gereğidir.¹⁰

Uyuşmazlıklar sonucunda 23 Şubat 2018'de GKRY tarafından İtalya, Güney Kore ve Fransız şirketleri tarafından 3 numaralı olarak belirlenen sahayla KKTC tarafından aynı yıl TPAO'na verilen F sahasının çakışmakta olduğu görülmektedir. İtalyan ENI şirketine, ait Türk Deniz Kuvvetleri tarafından askeri eğitimler icra edildiğinden izin verilmemiştir. Daha sonra Barbaros Hayrettin Paşa araştırma gemisi 16 Ekim 2018'de Antalya güneyi Güzelyurt sahasında sismik araştırmalara başlamış ve Yunanistan bunu yasadışı ilan etmiştir. Yunan firkateyni tarafından engellenmeye çalışılan Barbaros Hayrettin Paşa gemisi Türk savaş gemileri nezaretinde çalışmalarına devam etmiştir. Bu örnekleri daha da çoğaltabiliriz.¹¹

Adadaki hayatı zora sokan çatışmaların yaygınlaşması sonucu barış için girişimlerinde bulunulmuş ve 1959'da Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin de katıldığı görüşmeler sonucu 19 Şubat 1959'da Londra'da Zürih ve Londra Antlaşmaları olarak bilinen, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran antlaşma imzalanmış aynı zamanda Garanti ve İttifak Antlaşmaları imzalanmıştır. 1954 yılında antlaşmaların imzalanması öncesinde Kıbrıs meselesinin Birleşmiş Milletler (BM) gündemine taşınması için Yunanistan girişimlerde bulunulmuşsa da, konunun gündeme alınması Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ve BM'ye üye olması sonrasında, 1964 yılında gerçekleşmiştir. Rum kesimi anayasaya aykırı olarak Türkler aleyhine politikalar izlemiş ve sorunlar artmaya başlamıştır. Daha sonra Rum tarafının lideri Makarios Kıbrıs Cumhuriyetini kuran Londra ve Zürih anlaşmalarını tek taraflı olarak fes ettiğini açıklamış EOKA terör örgütü tarafından Türklere saldırılar başlamıştır. Makarios'un 1974 yılında darbe ile uzaklaştırılması sonrası Türkiye Türklerin emniyetini sağlamak için 1974 yılında adaya çıkartma yapmış ve daha sonra ada ikiye bölünmüştür. Ardından 1983 yılında KKTC kurulmuştur. BM Güvenlik konseyi derhal toplanarak 541 numaralı karar ile bu bağımsızlık ilanının 1960 anayasasına aykırı olduğunu belirtmiş ve durumu daha kötüleştirileceğini belirtmiştir. Türkiye KKTC'yi hemen tanımıştır. Bu durum KKTC'yi uluslararası arenada haklarını savunurken daha zayıf konuma getirirken GKRY'nin elini güçlendirmiştir. Adanın tamamında egemenlik iddia etmiş ve birçok ülke tarafından tanınmıştır. Rum tarafı tek bir egemen devlet olarak AB'ye 1990 yılında başvurmuş ve daha sonra 2004 Nisan ayında adanın birleştirilmesi için yapılan referandum da Türk tarafının çoğunlukla onaylayıp Rum tarafının reddetmesine rağmen 1 Mayıs 2004 yılında GKRY AB'ye alınmıştır. KKTC'nin sadece Türkiye tarafından tanınması GKRY'nin uluslararası toplum tarafından tek meşru egemen olarak tanınması sebebi ile KKTC yok sayılmakta adanın tamamında deniz yetki alanları açısından hak iddia etmektedir.¹²

ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi'nin (USGS) hidrokarbon kaynaklarına ilişkin yayınladığı raporda adanın güneyinde, Suriye, Lübnan ve İsrail arasında bulunan bölümde 3.5 trilyon metreküp doğal gaz ve 1.7 milyar varil petrol rezervi bulunduğu ifade edilmiştir.¹³ GKRY'nin rezervlerin çıkarılması için tek taraflı hamleleri Kıbrıs sorununa ek olarak bir çıkamaz getirmiştir.¹⁴

Kıbrıs Sorununda deniz güvenliğini de etkileyecek olan gelişmelere bakar isek 2010 yılında patlak veren Arap Baharı sonrası uluslararası aktörler Ortadoğu'ya yakın bölgelerde etkinliklerini artırmak istemektedir. Bu açıdan Rusya'nın Suriye'de Hmeymim hava üssü ve Sovyetler Birliği zamanından kalma Tartus'ta sahip olduğu deniz üssündeki askeri varlığı bu ülkenin Doğu Akdeniz'deki gelişmelere ve dolayısıyla GRKY'nin politikalarına dahil olma potansiyeli olduğunu göstermektedir. Kıbrıs'ın güneyindeki parseller üzerinde Rus enerji şirketi GAZPROM'un gaz arama faaliyetlerinde bulunma yönünde girişimleri bulunmaktadır.¹⁵

Kıbrıs adası Türkiye'nin buraya yakın olması açısından ulusal güvenliği ile yakın ilgilidir. Türkiye'nin güney bölgesinin emniyeti buradan geçmektedir. NATO'nun Orta Doğu'daki bir harekâtına silah, malzeme ve personel

¹⁰Tülay Yıldırım Mat, Miray Azaklı Köse, s.1092

¹¹Halil İlker Avcı, s.5-6

¹²Age, 1074

¹³Gareth M. Winrow, Discovery of Energy Reserves in the Levant and Impacts on Regional Security, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt.15, Sayı.60, 2018, s.47

¹⁴Furkan Terzi, Uğur Yasin Asal, Doğu Akdeniz'deki Gelişmelerin Kıbrıs Sorununa Yansımaları: Enerji Jeopolitiğinde Yeni Dönem ve Jeostratejik Dönüşüm, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt.18, Sayı.40, 2021, s.2885

¹⁵Furkan Terzi, Uğur Yasin Asal, s.2887

sevkiyatı için toplanma limanı olarak kullanacağı Mersin ve İskenderun limanına giriş çıkışı kontrol etmektedir. Ayrıca Kıbrıs adasında yaşayan Türklerin haklarını ve özgürlüklerini koruma gibi Türkiye'nin tarihi, insani ve hukuki bir görevi vardır.¹⁶

Sonuç olarak, Doğu Akdeniz'de 2021 yılında sorunlarda biraz olsun durulma görünse de kısa ve orta vadede bir çözüm görünmemektedir. Yeni krizlerin ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir. Yeni krizlerin çıkmasını tetikleyecek olayların Yunanistan'ın Mısır ile yaptığı anlaşmaya istinaden özellikle doğuya doğru MEB genişletme çabalarını, Girit adasında açtığı Hidrokarbon arama ruhsatlarının Türkiye'ye doğru genişletme hedeflerini, Yunanistan'ın kiralayacağı veya alacağı sismik araştırma gemileri ile Türkiye'nin bildirdiği alanlarda hidrokarbon arama işine başlamasını sayabiliriz.

Sorunun çözümünde başka devletlerin yani üçüncü tarafların müdahil olması ve bir tarafa destek vermesi sorunun çözümündeki en büyük engellerden biridir. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Mavi Vatanı, yapılan MEB anlaşmaları ve Kıta Sahaneliği sorunları sebebiyle Türkiye açısından hassas konulardır. Bu coğrafyada bahsi geçen hususlar çözüme kavuşturulmadığı ve kaynakların paylaşımında adaletli olunmadığı sürece; Türkiye'nin güvenliği de risk altında olacaktır..

Adada GKRY'nin tek sorumlu ve tek egemen güç gibi davranması KKTC'ye enerji konularında pay vermekten uzak girişimleri sorunun daha da büyümesine sebep olmaktadır. Öncelikli olarak iki ayrı devlet olarak adada iki toplumun varlığını sürdürmesi sağlanmalı ve ardından enerji konuları üzerinde mutabakata varılmalıdır.

Avrupa ülkeleri Ortadoğu'da ortaya çıkabilecek muhtemel savaşlara karşı enerji arz güvenliğini sağlamak istemektedir. İran başta olmak üzere körfez bölgesinde yaşanacak çatışmanın dünya pazarlarına petrol sevkiyatının arzındaki bir sıkıntının etkisinin azalmasında Doğu Akdeniz'in önemli bir yeri vardır. Türkiye'de yer alan boru hatlarının Doğu Akdeniz'deki kaynakların bu hatlara eklenmesi ile Avrupa'ya ihraç edilmesi noktasında etkili bir rol oynamasının yanı sıra KKTC'nin dahil olduğu bir fotoğraf bu açıdan KKTC'yi değerli bir noktaya taşıyabilecektir.

Ayrıca Deniz Yetki Alanları açısından işin hukuki yönüne bakıldığında, uluslararası deniz hukuku, karşılıklı veya yan yana kıyılara sahip ülkelerin hakkaniyete uygun şekilde yapılacak bir anlaşmayla deniz yetki alanlarını belirlemesini ortaya koymuştur. Doğu Akdeniz ve Adalar (Ege) Denizi gibi yarı-kapalı denizlerde, deniz yetki alanlarının sınırlandırılması için kıyıdaş ülkelerin birbirleri ile anlaşması şarttır. Ancak şu ana kadar GKRY ve Yunanistan uluslararası hukuka aykırı olarak birçok anlaşma yapmıştır. Ayrıca AB Türkiye ilerleme raporlarında Türk Deniz Kuvvetlerinin arama faaliyetlerine engel olması açıkça kınanmıştır. Buna rağmen Türkiye bölgedeki haklarını korumaya devam etmiştir ve bu kararlılığını da sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Deniz Yetki Alanları, Güney Kıbrıs, Yunanistan

¹⁶Betül Algür, Murat Ercan, Deniz Hâkimiyet Teorisi Kapsamında Doğu Akdeniz Ve Kıbrıs Jeopolitiği'nin Türkiye'ye Etkileri, Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.3 Sayı.2,2021,s.196

KAYNAKÇA

ÇİN'İN BATI BALKANLARDA ARTAN ETKİSİ- Cem Oğultürk

- Banovic Rebecca. "China In The Balkans: Good Or Bad?", Forbes, 26 January 2019, Erişim Adresi: <https://www.forbes.com/sites/rebeccabanovic/2019/01/26/china-in-the-balkans-good-or-bad/#4490d117588a> (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- Bastian Jens. "China Reconnects with The Balkans: Belt and Road Investments Build on Historical Ties" CSIS, 2018. Erişim Adresi: <https://reconnectingasia.csis.org/analysis/entries/china-reconnects-balkans/> (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- Brinza Andrea, "How China Blew Its Chance in Eastern Europe", Foreign Policy, 11 April 2019, Erişim Adresi: <https://foreignpolicy.com/2019/04/11/how-china-blew-its-chance-in-eastern-europe/> (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2019).
- Hillman Jonathan E. & McCalpin Maesea, "Will China's '16+1' Format Divide Europe?" CSIS, 11 April 2019, Erişim Adresi: <https://www.csis.org/analysis/will-chinas-161-format-divide-europe> (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- Khaze Nina Markovic & Wang Xiwen, "Is China's rising influence in the Western Balkans a threat to European integration?", *Journal of Contemporary European Studies*, 2021, 29:2.
- Le Corre F. & Vuksanovic Vuk. "Serbia: China's Open Door to the Balkans" The Diplomat. 01 January 2019, Erişim Adresi: <https://thediplomat.com/2019/01/serbia-chinas-open-door-to-the-balkans/> (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- Musabelliu Marsela, Chinese Presence in the Balkans - Old Allies, New Ties, *European Journal of Economics, Law and Social Sciences*, Vol. 1 No. 1, January 2017.
- Pavličević Dragan, "'China Threat' and 'China Opportunity': Politics of Dreams and Fears in China-Central and Eastern European Relations", *Journal of Contemporary China*, 2018, VOL . 27, NO . 113.
- Poulain Loïc "China's New Balkan Strategy" The Center for Strategic and International Studies Volume 1 Number 2 August 2011, Erişim Adresi: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/110829_CEW_China_in_Balkans.pdf (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- Tangör Burak, "Küresel Aktörler ve Balkanlar" *Balkanlarda Siyaset*. (Eskişehir: TC Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012).
- Tschinderle Fransızka, "A Silk Road for the Balkans", *Erstestiftung*, 29. October 2018, Erişim Adresi: <http://www.erstestiftung.org/en/a-silk-road-for-the-balkans/> (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- Zweers Wouter, et al., "China and the EU in the Western Balkans- A Zero Sum Game", *Clingendael Report*, August 2020.

GÜVENLİK SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE DEVLETLERİN SORUMLULUĞUNUN SINIRLARI VE ETKİSİ- Oktay ALTUN

- ABD Federal Kayıtları. (1997) "Yabancı Terörist Örgüt listesi" (08 Ekim 1997 tarihli, s. 52650). Erişim adresi: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-1997-10-08/pdf/97-27030.pdf> (Erişim tarihi: 18.11.2021).
- ABD Yüksek Mahkemesi'nin 21.06.2010 tarihli kararı, (Holder v. Humanitarian Law Project) No. 08-1498, (Holder v. HLP Kararı) <http://www.supremecourt.gov/opinions/09pdf/08-1498.pdf> (Erişim tarihi: 18.11.2021).
- Arnpriester, N. (2017). *Combating Impunity: The Private Military Industry, Human Rights, and the "Legal Gap"*, *University of Pennsylvania Journal of International Law*, Vol. 38, Iss. 4, 1189-1239.
- Bilkova, V. (2015). *Armed Opposition Groups and Shared Responsibility*, *Netherlands International Law Review*, Vol. 62, Iss. 1, 69-89. <http://www.sharesproject.nl/wp-content/uploads/2015/03/62.-Bilkova-AOGs-ONSA.pdf>, (Erişim tarihi: 23.11.2021). <https://doi.org/10.1007/s40802-015-0014-1>
- Black Water'la Kirli İşbirliği. (2013, 21 Şubat). Erişim adresi <https://www.istiklal.com.tr/haber/isid-ile-ypg-arasinda-ihonet-ittifaki/30710> (Erişim tarihi: 19.11.2021).
- Boulanin, V. ve Verbruggen, M. (2017). *Mapping the Development of Autonomy in Weapon Systems*, Stockholm International Peace Research Institute, Sweden, https://www.sipri.org/sites/default/files/2017-11/siprireport_mapping_the_development_of_autonomy_in_weapon_systems_1117_1.pdf (Erişim tarihi: 23.11.2021).
- Corten, O. (1999). *The Notion of "Reasonable" in International Law: Legal Discourse, Reason and Contradictions*,

- The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 48, No. 3, 613-625. <https://doi.org/10.1017/S0020589300063454>
- Cryer, R. (2012). International Criminal Tribunals and the Sources of International Law, Antonio Cassese's Contribution to the Canon, Journal of International Criminal Justice, Vol. 10, 1045-1061. <https://doi.org/10.1093/jicj/mqs075>
- Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Statüsü, 2009 (EYUCM Statüsü), https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf (Erişim tarihi: 23.11.2021).
- Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi Temyiz Dairesinin 15 Temmuz 1999 tarihli kararı (ICTY-94-1-A) (Tadic Kararı), <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf> (Erişim tarihi: 19.11.2021).
- Hathaway, O. A. vd. (2017). Ensuring Responsibility: Common Article 1 and State Responsibility for Non-State Actors, Texas Law Review, Vol. 95, Iss. 3, 539-590.
- Marten, K. (2019). Russia's Use of Semi-state Security Forces: the Case of the Wagner Group, Post-Soviet Affairs, Vol. 35, No. 3, 181-204. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2019.1591142>
- Reynolds, N. (2019). Putin's Not-So-Secret Mercenaries: Patronage, Geopolitics, and the Wagner Group, Carnegie Endowment for International Peace, Washington, USA.
- Roberts, A. ve Sivakumaran, S. (2012). Lawmaking by Nonstate Actors: Engaging Armed Groups in the Creation of International Humanitarian Law, The Yale Journal of International Law, Vol. 37, Iss. 1, 107-152.
- Sjöberg, A. ve Warner, E. D. (2015). Armed Non-State Actors: Current Trends & Future Challenges, The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Horizon 2015 Working Paper No.5, http://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/ANSA_Final.pdf (Erişim tarihi: 23.11.2021).
- Stockburger, P. Z. (2017). Control and Capabilities Test: Toward a New Lex Specialis Governing State Responsibility for Third Party Cyber Incidents, 9th International Conference on Cyber Conflict, NATO CCD COE Publications, Tallinn, <https://ccdcoe.org/uploads/2018/10/Art-10-Toward-a-New-Lex-Specialis-Governing-State-Responsibility-for-Third-Party-Cyber-Incidents.pdf> (Erişim tarihi: 23.11.2021).
- Uluslararası Adalet Divanı'nın 09 Nisan 1949 tarihli kararı (İngiltere v. Arnavutluk davası) (Korfu Kanal Davası), <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/1/001-19490409-JUD-01-00-EN.pdf> (Erişim tarihi: 05.01.2022).
- Uluslararası Adalet Divanı'nın 24 Mayıs 1980 tarihli kararı (ABD v. İran davası) (Tahran Kararı), <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/64/064-19800524-JUD-01-00-EN.pdf> (Erişim tarihi: 05.01.2022).
- Uluslararası Adalet Divanı'nın 24 Şubat 1982 tarihli kararı (Tunus v. Libya Arap Cumhuriyeti davası) (Kıta Sahanlığı Kararı), <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/63/063-19820224-JUD-01-00-EN.pdf> (Erişim tarihi: 23.11.2021).
- Uluslararası Adalet Divanı'nın 27 Haziran 1986 tarihli kararı (Nikaragua v. ABD davası) (Nikaragua Kararı), <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf> (Erişim tarihi: 19.11.2021).
- Uluslararası Adalet Divanı'nın 19 Aralık 2005 tarihli kararı (Demokratik Kongo Cumhuriyeti v. Uganda davası) (Uganda Kararı), <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-00-EN.pdf> (Erişim tarihi: 05.01.2022).
- Uluslararası Adalet Divanı'nın 26 Şubat 2007 tarihli kararı (Bosna-Hersek v. Sırbistan ve Karadağ davası) (Soykırım Kararı), <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf> (Erişim tarihi: 23.11.2021).
- Uluslararası Haksız Fiilleri Nedeniyle Devletlerin Sorumluluğu Hakkındaki Taslak Hükümler, (BM Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun 53. Oturum Raporu eki) (A/56/10) (Taslak Maddeler), https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf (Erişim tarihi: 23.11.2021).
- Weapon Systems Handbook, 2020-2021, Department of the Army, USA, (Silah Sistemleri El Kitabı, 2020-2021), https://www.army.mil/e2/downloads/rv7/2020-2021_Weapon_Systems_Handbook.pdf (Erişim tarihi: 23.11.2021).

MIGRATION CRISIS IN EASTERN EUROPE UNDER RUSSIA'S CONTAINMENT POLICY- Erdal DÜZDABAN

- Interfax. (2017, November 2). *Russian Foreign Ministry promises tough, tit-for-tat response if Washington continues to exert pressure on Russian media*. Retrieved from <https://interfax.com>: <https://interfax.com/newsroom/top-stories/25982/>
- IOM. (2021, September 29). *IOM and Partners Scaling Up Aid for Migrants and Refugees Stranded in Belarus*. Retrieved from <https://www.iom.int>: <https://www.iom.int/news/iom-and-partners-scaling-aid-migrants-and-refugees-stranded-belarus>
- Mayadeen, A. (2021, November 12). *Kremlin Guarantees Gas Supplies to Europe*. Retrieved from <https://english.almayadeen.net>: <https://english.almayadeen.net/news/politics/kremlin-guarantees-gas-supplies-to-europe>
- Miteva, S. (2021, December 9). *Lukashenko: 'I talk to Putin about Serbia almost every time we speak'*. Retrieved from <https://www.euractiv.com>: <https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/lukashenko-i-talk-to-putin-about-serbia-almost-every-time-we-speak/>
- Nardelli, A. (2021, November 11). *Turkey Agrees to Curb Migrant Flows to Belarus Under EU Pressure*. Retrieved from www.bloomberg.com: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-11/turkey-agrees-to-curb-migrant-flows-to-belarus-under-eu-pressure>
- Office of the President of Russia . (2014, March 18). *Vladimir Putin addressed State Duma deputies, Federation Council members, heads of Russian regions and civil society representatives in the Kremlin*. Retrieved from <http://en.kremlin.ru>: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603>
- Osborn, A., & Antonov, D. (2021, November 9). *Russia floats idea of EU paying Belarus to stop migrant flows*. Retrieved from <https://www.reuters.com>: <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-belarus-kremlin-idAFKBN2HU1H4>
- Rettman, A. (2021, November 16). *EU blames Putin for rising tension on Belarus and Ukraine*. Retrieved from <https://euobserver.com>: <https://euobserver.com/world/153523>
- Russian News Agency. (2021, December 11). *Kremlin highlights concerns over transportation of NATO's equipment through Greek port*. Retrieved from <https://tass.com>: <https://tass.com/politics/1374171>
- Russian News Agency. (2021, December 10). *Lukashenko, Putin discuss most pressing bilateral issues — BelTA*. Retrieved from <https://tass.com>: <https://tass.com/world/1373899>
- Ryan, M., & Khurshudyan, I. (2021, December 03). *Belarus hits back over new sanctions by U.S. and allies*. Retrieved from <https://www.msn.com>: <https://www.msn.com/en-xl/northamerica/top-stories/belarus-hits-back-over-new-sanctions-by-us-and-allies/ar-AARsaE0>
- Teslova, E. (2021, February 17). *Russia warns of containment policy against US pressure*. Retrieved from <https://www.aa.com.tr>: <https://www.aa.com.tr/en/politics/russia-warns-of-containment-policy-against-us-pressure/2148092>
- The Ministry of Foreign Affairs of the Russia. (2020, December 23). *Deputy Foreign Minister Sergey Ryabkov's interview with the Interfax news agency*. Retrieved from <https://www.mid.ru>: https://www.mid.ru/en/maps/us/-/asset_publisher/unvxbbj4z6e8/content/id/4512434/
- U.S. Department of State. (2021, December 12). *Secretary Antony J. Blinken with Chuck Todd of NBC Meet the Press*. Retrieved from <https://www.state.gov>: <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-with-chuck-todd-of-nbc-meet-the-press/>
- Vladimir Putin. (2021, June 14). *Russia's Vladimir Putin speaks with NBC*. (K. Simmons, Interviewer)

RADİKALLEŞMEDE SOSYAL MEDYANIN ROLÜ - Serkan YENAL

Çelik, O. (2015). Dini istismar eden terör örgütlerinin radikalleşme süreçleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(22), 99-122.

Info Radical. (2020). Types of Radicalization. 08 22, 2020 tarihinde <https://info-radical.org/en/types-of-radicalization/> adresinden alındı

McCauley, C., & Moskalenko, S. (2008). Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 20(3), 415-433.

Munson, H. (2020). Fundamentalism. 08 22, 2020 tarihinde <https://www.britannica.com/topic/fundamentalism> adresinden alındı

Türki Dil Kurumu Sözlüğü. (2020). 08 22, 2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

We Are Social. (2021). 08 12, 2021 tarihinde <https://wearesocial.com/digital-2020> adresinden alındı

İKLİM-GÜVENLİK BAĞINTISI VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ÇATIŞMAYA ETKİLERİ- Ayfer GENÇ YILMAZ

Abshir, Sagal (2020). “Climate Change and Security in the Horn of Africa: Can Europe Help to Reduce the Risks?”, *Climate Diplomacy*, Adelphi,

https://climate-security-expert-network.org/sites/climate-security-expert-network.com/files/documents/csen_policy_paper_climate_change_and_security_in_the_horn_of_africa.pdf

Adams, Courtland., Ide, Tobias., Barnett, Jon., Detges, Adrien (2018) “Sampling Bias in climate-conflict research”, *Natural Climate Change* 8(3), 200-203.

Adelphi and UNCCD host regional dialogue on climate and security in Rabat (2019). *Climate Diplomacy*, <https://climate-diplomacy.org/magazine/conflict/adelphi-and-unccd-host-regional-dialogue-climate-and-security-rabat>

Brown, Oli. (2019). “Climate-Fragility Risk Brief: Afghanistan”, *Climate Diplomacy*, Adelphi, https://climate-security-expert-network.org/sites/climate-security-expert-network.com/files/documents/csen_climate_fragility_risk_brief_-_afghanistan_0.pdf

Council of the European Union, “European Security Strategy”, 15895/03, 8 December 2003 Retrieved from <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15895-2003-INIT/en/pdf> on 27.10.2021

Gemenne, François, Jon Barnett, W. Neil Adger, Geoffrey D. Dabelko. (2014). “Climate and security: evidence, emerging risks, and a new agenda”, *Climatic Change* 123, 1-9.

Hendrix, Cullen S. (2018). “Searching for Climate-Conflict Links”, *Nature Climate Change* 8(3), 190-191.

Krampe, Florian, Nordqvist, Pernilla (2018). “Climate Change and Violent Conflict: Sparse Evidence from South Asia and Southeast Asia”, *SIPRI insights on peace and security* 4. <https://www.sipri.org/publications/2018/sipri-insights-peace-and-security/climate-change-and-violent-conflict-sparse-evidence-south-asia-and-south-east-asia>

Krampe, Florian (2019). “Climate Change, Peacebuilding and Sustaining Peace”, *SIPRI Policy Brief*, <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1336029/FULLTEXT01.pdf>

Mathews, Jessica T. (1989). *Redefining Security*, *Foreign Affairs* 68(2), 162-177

Price, Roz (2019). “Climate change as a driver of conflict in Afghanistan and other fragile and conflict affected States”, *K4D Help Desk Report 527*, Brighton, UK: Institute of Development Studies.

Nett, Katharina,, Rüttinger, Lukas (2016). “Insurgency, Terrorism, Organized Crime in a Warming Climate, Analysing the links Between Climate Change and Non-State Armed Groups”, *Climate Diplomacy Report Adelphi*. https://climate-diplomacy.org/sites/default/files/2020-10/CD%20Report_Insurgency_170724_web.pdf,

Salehyan, Idean (2008). “From climate change to conflict? No consensus yet”, *Journal of Peace Research* 45(3), 315-326.

Ullmann, Richard H. (1989). “Redefining Security”, *International Security* 8(1), 129-153

KENAR KUŞAK TEORİSİ BAĞLAMINDA DOĞU AKDENİZ'DE İTTİFAKLAR VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ (2010-2018)- Timuçin ARSLAN

- Acar, I. ve Yılmaz M. (2018, Ekim, 3-6). Doğu Akdeniz Kıta Sahanelığı Sorunsalı Üzerinden Doğalgaz Paylaşımı. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, Ankara, Türkiye.
- Arı, T. (2013). Uluslararası İlişkiler Kuramları-I, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Dilaver, T. (2018). Doğu Akdeniz Enerjisi: Fırsat Mı? Tehlike Mi?. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/DOGU-AKDENIZ-ENERJISI-FIRSAT-MI-TEHLIKE-MI> , Erişim Tarihi: 28.11.2021.
- Duman, S. (2019). Doğu Akdeniz'de Emperyal Girişimler ve Türkiye. Karadeniz Araştırmaları. 16(62): 213-230.

NATURAL GAS RESOURCES OFFSHORE GAZA STRIP: A GIFT OR PERIL FOR THE EAST-MED PEACE?- Gökhan AK

- Ak, G. (2013/1). Kıbrıs Adası Çevresindeki Deniz Dibi Hidrokarbon Zenginliklerinin Adadaki Sorunun Çözümüne Muhtemel Etkileri, Motif Akademi, (Dosya: Kıbrıs Özel Sayısı-I), 1: 333-338.
- Ak, G. (2014). Sovereign British Bases on Cyprus and Their Impacts on the Maritime Delimitation in the Eastern Mediterranean, Alternatives: Turkish Journal of International Relations, 13 (4): 59-69.
- Ak, G. (2015a). Adalar Denizi'nden Kıbrıs'a: Deniz Sınırları, Tartışmalı Adalar, Doğal Kaynaklar, Egemenlik ve Paylaşım. Sivas: Adımlar Yayınevi.
- Ak, G. (2015b). Meis, Karaada ve Fener Adası'nın Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Sorununa Muhtemel Etkileri, Uluslararası Hukuk ve Politika (UHP), 11 (41): 123-151.
- Akarçay, P., ve Ak, G. (2018). Ulusal Güvenlik Bağlamında Kıbrıs: Jeostratejik/Jeoeconomik Önem ve Gelişmeler, Çeşm-i Cihan Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi, 5 (1): 140-157.
- Akipek, Ö. İ. (1966). Devletler Hukuku Kaynaklarından ve Belgelerinden Örnekler [Samples from States Law's Sources and Documents]. Ankara: A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayını.
- Akkad, D. (2015). Palestinian Gas: The Black Box, 28 April 2015, MidEastGasRush, retrieved at <http://www.middleeasteye.net/news/palestinian-gas-black-box-1617770683>, (Accessed on 12.12.2021).
- Anlar Güneş, Ş. (2007). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve Deniz Çevresinin Korunması, A.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, 56 (2): 1-37.
- Attard, D. J. (1987). The Exclusive Economic Zone in International Law. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Başeren, S. H. (2013). Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanlarında Hukuk ve Siyaset [Law and Politics at the Eastern Mediterranean Maritime Jurisdiction Areas]. Ankara: A.Ü. SBF Pubs.
- Booth, K. (1985). Law, Force and Diplomacy at Sea. London, Boston and Sydney: George Allen and Unwin.
- Bozkurt, E. (2006). Uluslararası Hukuk Bakımından Münhasır Ekonomik Bölge Kavramının Ortaya Çıkışı, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, 2 (5): 50-74.
- Doğru, S. (2003). Uluslararası Hukukta Kıt'a Sahanelığı ve Ege Denizi Kıt'a Sahanelığı Uyuşmazlığı. Ankara: A.Ü. Basımevi.
- EIA Estimates IHS, Oxford Institute for Energy Studies (2013). Oil & Gas Journal, Company Reports, Trade Press.
- Erciyes, Ç. (2015). Maritime Delimitation and Off-Shore Activities in the Eastern Mediterranean: Legal and Political Perspectives, Recent Developments. Maritime Delimitation and Off-Shore Activities, Retrieved at: http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/maritime_delimitation.pdf (Accessed on 03.12.2021).
- "Gaza Marine Gas Field, Palestine", retrieved at <http://www.offshore-technology.com/projects/gaza-marine-gas-field/>, (Accessed on 27.10.2021).
- Gündüz, A. (2003). Milletlerarası Hukuk, Temel Belgeler Örnek Kararlar [International Law, Main Documents, Sample Decisions]. 5.edt. İstanbul: Beta Pubs.

- Gürel, A., Mullen, F., and Tzimitras, H. (2013). The Cyprus Hydrocarbons Issue: Context, Positions and Future Scenarios, PCC REPORT 1/2013 of PRIO Cyprus Center, Oslo, Norway: Peace Research Institute Oslo (PRIO) Pub.
- <http://www.jordanbusinessmagazine.com/features/gas-fields-gaza-gift-or-curse>, October 2015.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Exclusive_economic_zone
- İlter, K. (2012). The Eastern Mediterranean: Energy, Maritime Security and Strategic Alliances. MA Dissertation, Naval Post Graduate School, Annapolis, MA, USA.
- Keser, U., ve Ak, G. (2018). Kıbrıs Sorunu ve Deniz Hukuku Bağlamında Doğu Akdeniz’de Yapılması Gerekenler, Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi, 1 (2): 95-107.
- Kuran, S. (2007). Uluslararası Deniz Hukuku. 2.bs. İstanbul: Beta.
- Kwiatkowska, B. (1989). The 200 Mile Exclusive Economic Zone in the New Law of the Sea. Dordrecht, Boston, London: Martinus Nijhoff Publishers.
- Larson, D. L. (1985). Security Issues and the Law of the Sea: A General Framework, Ocean Development and International Law, 15 (2): 99-146.
- Clever, A. (2013). Overview of oil and natural gas in the Eastern Mediterranean region, Region: Eastern Mediterranean, Retrieved at: <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.cfm?RegionTopicID=EM>, International Energy Data and Analysis, August 15, 2013, (Accessed on 23.10.2021).
- Pazarıcı, H. (2009). Uluslararası Hukuk [International Law]. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Paul, C. (2014). “Natural Gas Field Discovered on Gaza’s Coast”, 25 February 2014, retrieved at <https://www.middleeastmonitor.com/news/middle-east/9957-natural-gas-field-discovered-on-gazas-coast>, (Accessed on 19.10.2021).
- Schenk, C.J., Kirschbaum, M.A., Charpentier, R.R., Klett, T.R., Brownfield, M.E., Pitman, J.K., Cook, T.A., and Tennyson, M.E. (2010). Assessment of undiscovered oil and gas resources of the Levant Basin Province, Eastern Mediterranean, U.S. Geological Survey Fact Sheet 2010-3014, pp. 1-4. [Online] <https://pubs.usgs.gov/fs/2010/3014/> (Accessed on 12.11.2021).
- Topsoy, F. (2012). Münhasır Ekonomik Bölgede Yürütülen Yabancı Askerî Faaliyetlerin Hukukî Niteliği, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16 (3): 217-265.
- U.S. Census Bureau’s International Data Base (IDB) (2012). The United Nations’ World Population Prospects (2010 Revision) database, the Frederick S. Pardee Center for International Futures’ International Futures version 6.61, and IHS Global Insight’s population forecast, August 2012.

DOĞU AKDENİZ'DEKİ BÖLGESEL VE KÜRESEL AKTÖRLER BAĞLAMINDA TÜRKİYE'NİN ENERJİ GÜVENLİĞİ- Güngör ŞAHİN

- Adamides, C. and Odysseas, C., 2015. Energy Security and the Transformation of Regional Securitization Relations in the Eastern Mediterranean, S. Katsikides and P. I. Koktsidis (Eds.), in *Societies in Transition: The Social Implications of Economic, Political and Security Transformations*, pp. 189-205. Cham: Springer.
- Aksu, F., 2013. Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Sorunu ve Türkiye-AB İlişkileri, *Doğu Akdeniz'de Hukuk ve Siyaset*, ss. 159-196. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Altuner, G. ve Tatar V., 2016. Doğu Akdeniz'de Yeni Enerji Kaynakları ve Türkiye'nin Güvenliği, H. Çomak, C. Sancaktar ve S. Demir (Eds.), *Uluslararası Güvenlik*, ss. 805-818. İstanbul: Beta Yayınları.
- Başeren, S. H., 2010. Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı. İstanbul: Türk Deniz Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Baysoy, E., 2009. Rusya, AB, ABD İlişkileri Bağlamında Enerjinin Ekonomi Politikası ve Küreselleşmenin Jeopolitiği. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, ss. 59-82.
- BBC Türkçe, 2019. Doğu Akdeniz: Türkiye-Libya anlaşması bölgede dengeleri nasıl etkiler?, 6 Aralık, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50682215> [Erişim tarihi: 12 Nisan 2021].
- BBC, 2020. Doğu Akdeniz - EastMed doğalgaz boru hattı anlaşması Atina'da imzalandı, 2 Ocak, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50973890> [Erişim tarihi: 15 Haziran 2021].
- BBC, 2020. Doğu Akdeniz: Yunanistan Parlamentosu Mısır ile imzalanan deniz yetki alanları anlaşmasını onayladı, 27 Ağustos, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53940648> [Erişim tarihi: 15.06.2021].
- Çaşım, M. H., 2019. Türkiye-Libya anlaşmasının hukuki ve stratejik boyutları, 9 Aralık, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/turkiye-libya-anlasmasinin-hukuki-ve-stratejik-boyutlari/1668270> [Erişim tarihi: 13 Mayıs 2021].
- Çınar, S. ve Göçer, İ., 2014. Yeni Soğuk Savaşa Doğru: Küresel Enerji Politikaları. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), ss. 16-29.
- Demir, N. ve Tekir, O., 2017. Sharing Energy Resources of Eastern Mediterranean: Regional and Global Dynamics. *Economic and Environmental Studies*, 17 (44), pp. 651-674.
- Deutsche Welle, 2020. Yunanistan-Mısır anlaşması Yunan parlamentosunda onaylandı, 27 Ağustos, <https://www.dw.com/tr/yunanistan-m%C4%B1s%C4%B1r-anla%C5%9Fmas%C4%B1-yunan-parlamentosunda-onayland%C4%B1/a-54722317> [Erişim tarihi: 15.06.2021].
- Doğan, N., 2013. Doğu Akdeniz'de enerji stratejileri ve bölgesel güvenliğin geleceği. *21. Yüzyıl Dergisi*, (Aralık), <https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/enerji-ve-enerji-guvenligi-arastirmalari-merkezi/dogu-akdenizde-enerji-stratejileri-ve-bolgesel-guvenligin-gelecegi> [Erişim tarihi: 15 Mart 2021].
- Elbassoussy, A., 2018. East Mediterranean Gas: A New Arena for International Rivalry. *Review of Economics and Political Science*, pp. 70-87.
- Erdal, L. ve Karakaya, E., 2012. Enerji Arz Güvenliğini Etkileyen Ekonomik, Siyasi ve Coğrafi Faktörler. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31 (1), ss. 107-136.
- Ergin, S., 2020. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki ikilemi, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/sedat-ergin/turkiyenin-dogu-akdenizdeki-ikilemi-41417215> [Erişim tarihi: 12 Mayıs 2021].
- Güneş, M. ve Arslan, T., 2018. Enerji Bağımlılığında Avrupa Birliği, Rusya, Türkiye Üçgeni ve Doğu Akdeniz Alanı. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4 (7), ss. 32-60.
- Gür, H., 2019. Stratejik Kavşak Noktası Olan Doğu Akdeniz'de Yürütülen Enerji Politikaları ve Türkiye. *International Social Science Studies Journal*, 5 (30), ss. 655-663.
- Karagiannis, E., 2016. Shifting Eastern Mediterranean Alliances. *The Middle East Quarterly*, 23 (2).
- Kaya, İ. S., 2016. Uluslararası Deniz Hukuku Çerçevesinde Doğu Akdeniz'deki Petrol ve Doğalgaz Kaynakları. Ankara: Adalet Yayınevi.

- Kedikli, U. ve Deniz, T., 2015. Enerji Kaynakları Mücadelesinde Doğu Akdeniz Havzası ve Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı. *Alternatif Politika*, 7 (3), ss. 399-424.
- Örselli, E. ve Babahanoğlu, V., 2019. Doğu Akdeniz’de Açılmaya Çalışılan Pandoranın Kutusu: Enerji Kaynaklarından Alan Hâkimiyetine Uzanan Ekonomi Politik Hesaplar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (66), ss. 388-400.
- Özekin, M. K., 2020. Doğu Akdeniz’de Değişen Enerji Jeopolitiği ve Türkiye. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16 (33), ss. 1-51.
- Özersay, K., 2004. Annan Planı ve Federal Yasaları Çerçevesinde Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları. *AÜ SBF Dergisi*, 59 (3), ss. 203-230.
- Şeker, B. Ş., 2019. Doğu Akdeniz Enerji Güvenliği Eksenli: Yunanistan-GKRY’nin Muhtemel Politikalarının Analizi ve Türkiye’nin Tutumu, D. Güler, A. Yıldız ve İ. Savaş (Ed.), *Yeni Deniz Güvenliği Ekosistemi ve Doğu Akdeniz*, ss. 280-319. İstanbul: TASAM Yayınları.
- Tamçelik, S., 2016. Doğu Akdeniz’de Enerji Keşifleri ve Kıbrıs, H. Çomak, C. Sancaktar ve S. Demir (Ed.), *Uluslararası Güvenlik*, ss. 249-281. İstanbul: Beta Yayınları.
- Yaycı, C., 2011. Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında Libya’nın Rolü. *Güvenlik Stratejileri*, 7 (14), ss. 17-41.
- Yıldız, D. ve Yaşar, D., 2012. Doğu Akdeniz’de Küresel Satranç. İstanbul: Truva Yayınları.

SURİYE İÇ SAVAŞI BAĞLAMINDA GIDA GÜVENLİĞİ- Görkem TANRIVERDİ ŞEYŞANE

- FAO Special Report, 2015. “FAO/WFP Crop and Food Security Assessment Mission To The Syrian Arab Republic”, World Food Programme.
- FAOSTAT, Syrian Arap Republic, <https://www.fao.org/faostat/en/#country/212>, (Erişim Tarihi 1 Aralık 2021).
- Food Security Information for Action Practical Guides, EC-FAO Food Security Programme, 2008, <http://www.fao.org/3/a-al936e.pdf> (Erişim Tarihi 10 Aralık 2021).
- Global Hunger Index, 2021. <https://www.globalhungerindex.org/syria.html>, (Erişim Tarihi 1 Aralık 2021).
- Heller, Sam. (2021, Haziran 7). “Syrians Are Going Hungry. Will the West Act?”, The Century Foundation, <https://tcf.org/content/report/syrians-going-hungry-will-west-act/?session=1>, (Erişim Tarihi 10 Aralık 2021).
- HIİK-Conflict Barometer 2020, https://hiik.de/wp-content/uploads/2021/05/ConflictBarometer_2020_2.pdf, (Erişim Tarihi 14 Kasım 2021).
- Syrian Arap Republic mVAM Bulletin Issue no. 57: July 2021, <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000131070/download/>, (Erişim Tarihi 1 Aralık 2021).
- Tanrıverdi Şeyşane, Görkem. (2020). Gıda Güven(siz)liği ve Silahlı Çatışmalar, Ed. Hakan Karaaslan, Murat Demirel, *Güncel Uluslararası Güvenlik Sorunları*, Ankara: Nobel Yayınları, 391-422.
- Uppsala Conlict Data Programme- Syria, <https://ucdp.uu.se/country/652>, (Erişim Tarihi 1 Aralık 2021).
- WFP Syria Country Brief 2021, https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000131909/download/?_ga=2.21934651.187492087.1639051726-, (Erişim Tarihi 10 Kasım 2021).

DOĞU AKDENİZ'DE YAŞANAN KRİZLER VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİ- Atahan Birol KARTAL

Betül Algür, Murat Ercan, Deniz Hâkimiyet Teorisi Kapsamında Doğu Akdeniz Ve Kıbrıs Jeopolitiği'nin Türkiye'ye Etkileri, Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.3 Sayı.2,2021,s.196

Cenap Çakmak, Uluslararası Hukuk: Giriş, Teori ve Uygulama, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa , 2014, s.162

Cihat Yayı, Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu Ve Türkiye, Bilge Strateji, 2012, Cilt 4, Sayı 6, s.2-6

Furkan Terzi, Uğur Yasin Asal, Doğu Akdeniz'deki Gelişmelerin Kıbrıs Sorununa Yansıması: Enerji Jeopolitiğinde Yeni Dönem ve Jeostratejik Dönüşüm, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt.18, Sayı.40, 2021,s.2885

Gareth M. Winrow, Discovery of Energy Reserves in the Levant and Impacts on Regional Security, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt.15, Sayı.60, 2018, s.47

Halil İlker Avcı, Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı: Yaşanan Krizler ve Etkileri, Diplomasi Araştırmaları Dergisi, Cilt.3, Sayı.1, 2021, s.4

Tülay Yıldırım Mat,Miray Azaklı Köse, Merve İspirli Armağan, Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Doğu Akdeniz Meselesine İlişkin Güncel Siyasi Gelişmeler ve Meselenin Uluslararası Hukuk Boyutu, İstanbul Hukuk Mecmuası, 2021, Cilt.79, Sayı.3, s.1071

https://www.un.org/depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulletin54e.pdf.